

Fisheries and Oceans
Canada

Pêches et Océans
Canada

Kanataop **TARIONGI TAVVA**

**OKIUKTAQTUMMI
UUMAJUNNARRTULIMAAT
2019**

Canada

Makpirak qangani aijingoak: Tallorotioq Immanga, Nunavut. Ajjiliorturq: Shutterstock, wildestanimal.

© QUIN TAMMANI KANATAMI, TONNIYAOLONI MINISTANGANIT IMMARQMIUTALIRIYIROAKUT
KANATAMI, 2019

AQUIRQTOTI NAHATINGA Fs23-549/1-2019Inq-PDF

ISBN 978-0-660-33047-1

Makpirat Illunaniittot

Hivolit Titiqat	2
Hangani: Inuit Qaurimarangi.....	2
1 Qanorininga Kanataop Okioktarqtuan Tariurq	4
Hangani: Tohatakhak Piyaoyomayok.....	6
Hangani: Uumajunnartulimaat Allangohimaningi Illiqohimringitamminnik	7
2 Tariop Hikoa	8
Naniyaoyot: Tariop Hikoa	10
3 Nayurqtaoyonik holi niriviovaktor	11
Hangani: Qologiat Naniyaoyot	13
Qirokot: Nanoit holi Kataqninga Tariop hikoa.....	13
Naniyaoyot: Najupaktangit holi Nirivigiqatarqtai	14
4 Opingarq, Aoyerq, Okiakharq holi Okiok.....	15
Hangani: Qaorimanimot Nahaktaoningi	15
Qirokot: Tariok Piruruqvioyok	16
Qirokot: Nattit holi Tahapna Nungupaliania Tariop Hikua	17
Naniyaoyot: Opingarq, Aoyerq, Okiakharq holi Okiok.....	18
5 Uumayonnarqtolimaat Ajigiittonnik Atoliktaoning	19
Qirokot: Okioktaqtommi Ogniqatarqtai Niriraonianginikmot	22
Qirokot: Okiok Ajjiongitorq	22
Naniyaoyot: Ummajunnartulimaat Ajigiinginigi.....	23
6 Qanigiiktot Attahimaningi	24
Hangani: Tammarqtot Attaningi.....	26
Qirokot: Homongaoqataningita Ongahiknia.....	26
Qirokot: Okioktarqtommi Nayoktaoyomayot.....	27
Naniyaoyot: Qanigiiktot Attahimaningi	28
7 Kammaqatiqarqhotik Kamayangi	29
Qirokot: Nunagiayayoni Qaoyihaktot	30
Qirokot: Qaoyimayat Attaotimiitot	30
Naniyaoyot: Kammaqatiqarqhotik Kammayai.....	31
8 Nungoani.....	32

Hivilit Titiqat

Kanataop Tariongi Tavva: Okiuktaqtummi Uumajunnarrtulimaat

Kanataop Tariongi Tavva titiraktaohimanigni naikglititaolotik titirakhimalotik tarvaorok qanorininginik holi maliktaolikningi tammani Kanataop tariongini. Tahapkoat titiqat titiraktaoqataqtok ukot hitamat natpata, elagiyaoloni Gavamangita Kantaop tohaqorilotik nunqaktunniq mikhanot qanorilikhimanininginik Kanataop tariongink.

*Kanataop Tariongi Tavva: Ukiuktaqtummi Uumajunnartulimaat tohatitiyok nutaaqnik illitaoyonik holi qaoyimayaoyot maliliktot tarioni Kanataop ukioktaqtoani. Tamna titirakhimayok atokhotik qayihaktaoloakhimayonit holi Inuit qauyimayaminit (**Hangani: Inuit Qauyimayaminit**) holi nalonaiktaohimayot tapkonagat Immakmiotaliriyikonit Kanatami, Avatililiqiyikut holi Hilaop Kanoritingata Ajigihoaknigna Kanatami, holiloptaok elihakhimaloaktot, katilotik qaoyimayaminik kamayot, holi Nunatsiaqmiutat tonihiqataktot qaoyimayaminik.*

Tahapna titirakhimayok naniyaminit atqonarotaoyonik titirakhimayonit tapkonagat Makpirak taiyaoyok *Canadian Technical Report of Fisheries holi Aquatic Sciences 3344, Qaorininga Kanataop Okioktarqtommi Tariongini*¹. Tamna qaoyihaktinot titiraktaorok titiraqhaimayok mikhanot hivomongaohimayonik naniyaminik tohiyotaoyakhanik tariomi uumjunnartulimatt nayoqataktanginik atoktaoyonik ahingoninginik tariop hikoani. Qaoyihaktinik qaoyihaktaoyot holi Inuit qauyimayangi oqakhimayot tavvaoyok qanoriningi holi maliktaoliktot mikhanot tariomi uumjunnartulimatt nayoqataktanginik, uumajuit ajjigiinniggit holi niriqataqtangita elloani, qanorilioqataqnigni ukiok tammat (upingak, auyak, ukiakhak holi ukiomi), tapkoat malikhott holi humiiningi, holi aktaohimaningi akongani tariop humiininga, elaolotik tariop hinaa. Aqutingani holi Ilihimayaongitot tariop avaataani holi uumajuit ajjigiinnigkit Kanataop ukioktaktongani. Tahapkoal Ilihimayaongitot tariop avaataani holi uumajuit ajjigiinnigkit mingoaqakhotit titiraqmi holi eloanongarialik tokihinikmik tahapna uumajuit ajjigiinnigkit kamayaoninganot. Tohangakhat nutaaqnik titiraktaoniaqpot hivomot attokniaktoni titirakni, tonihijutaoloni qanorininginik holi maliktaoliktonnik Kanataop Ukiuqtaqtomi tariomi uumajuit ajjigiinnigkit.

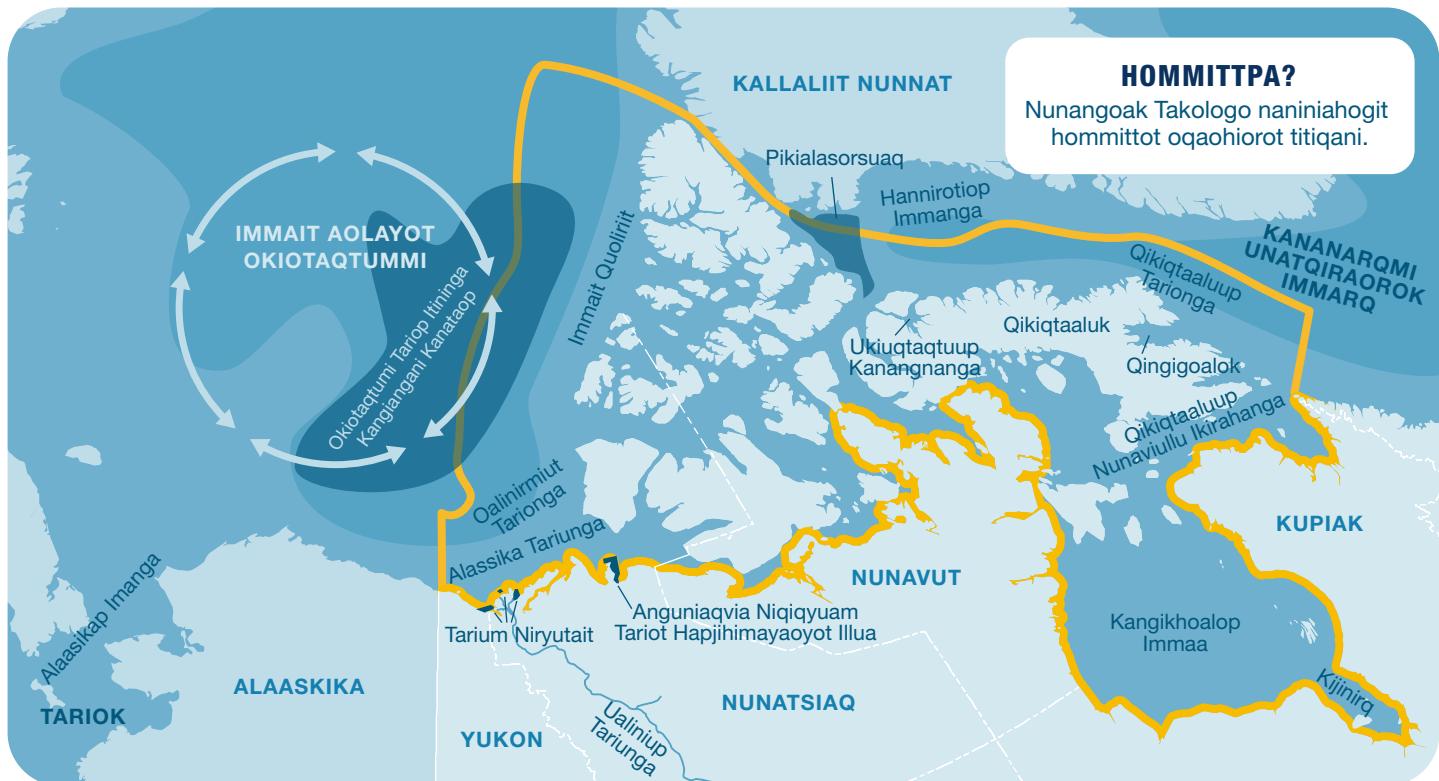
1. Titirarqtot : Niemi, A., Ferguson, S., Hedges, K., Melling, H., Michel, C., et al. 2019. Qaorininga Kanataop Okioktarqtommi Tariongini Can. Tech. Rep. Fish. Aquat. Sci 3344: xv + 189 p.

Inuit Qaurimrangit

Tamna taininga Inuit qaurimrangit tahaphom mikhanot tainingata atoktaoqataqtok tokihititinahoakhotik qaurimrainik Inuit Ukioktaktumi, holi taiyaoqataqhotik Inuit nunai eliqohirigamigit qaoyimayai (TEK), hivoliootik nunaqaqtot qaurimrari, holi Inuit Qaujimajatuqangit (IQ).

Tahapna titiraq atoktok tainikmik Inuit qaurimrari, tainik atoktaoqatakmat nunatsiap gavamanginit holi homitoink nunaqaqtot tamna taininga qaurimaraomat Inuit nunagirangini Kanataop ukioktaqtongani.

Angilihimayurq tammagat Qikiqtarjuaq, Nunavut.
Ajjiliorturq: Shutterstock. Sophia Granchino.

Takologo 1: Tariop hikui aktokhiihmaqatarqtot tammanki uumanyonik holi allongopaliayok

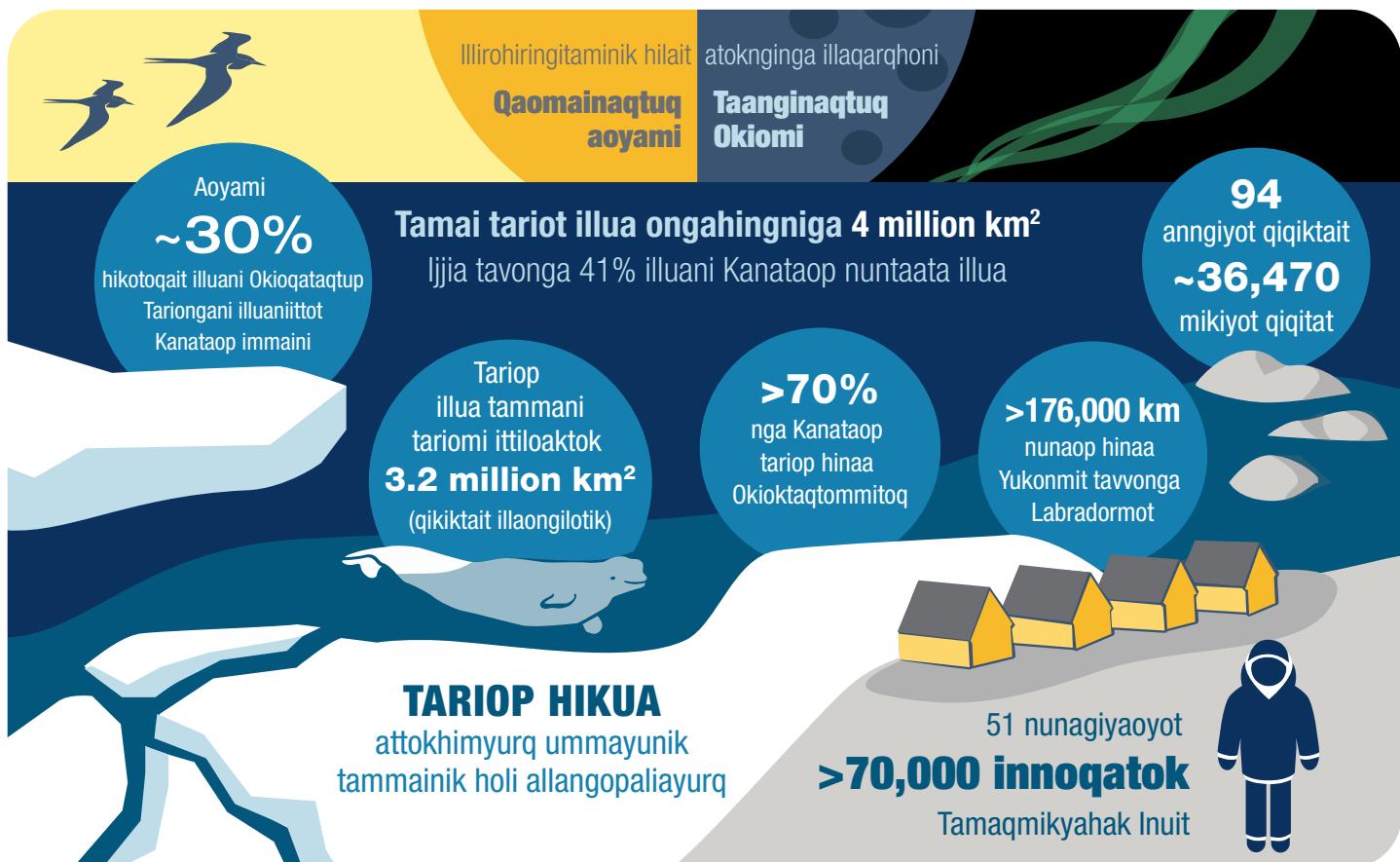

Takologo 2: Inuit Nunangat, tamna Inuit nunagirat, aviktohimayot hitamanik, Nunavut, Nunavik, Nunatsiavut holi Inuvialuit Nunataaroata Eloani. Tahapna nuna, immak holi hiko tammani Inuit Nunangatni elagiloakta Inuit eliqohingini holi enoohingini. Qaniningani 65,000 Inuit nunqaqtot tahapkoat illuani aviktohimayot.

QANORININGA KANATAOP OKIOKTARQTUANI TARIURQ

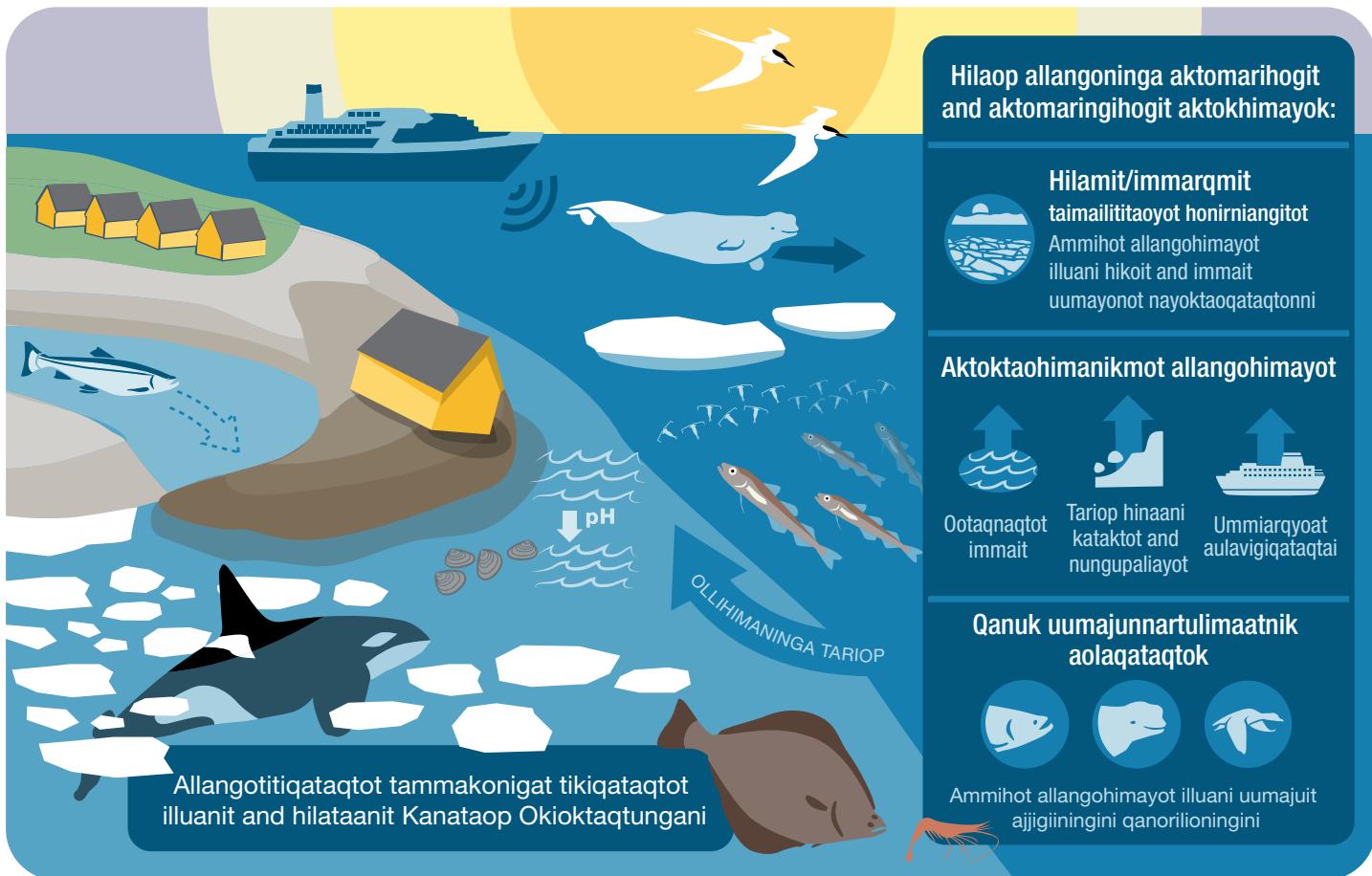
Tahapna Kanataop Ukiokataqtonga anginikhaitomik tarioqaqtuq elluani tahamani nunaptinni. Anginiqaqtuq 30 degreesnik uannamit tahaphomogat kivataanot pigiakhogo Siqirnirmit tahaphomogat hikotokakmik hikolikmi, tariok ungahiktomik pigiakninganit nunguanot piqaqtok holi hinaangi tariot avvata holi aktohimaqatigiiqataqtot uumajunnartulimaat (**Takologo 1**). Kanataop Okioktaqtunngata Tarionga qanga ongahiktinga 41%ngoyoknaktok nunaani, taimaimat angiyolluni tukihinahoakhogo holi kamaginahoakhogo. Amihoit qikirtat holi unngahiktotmot tikihimayot hinai tahamani anginii tariop hikua qiqiqataqtut nunamot, tahapna avvataa Inuit angiyomik atoktot holi illiqohinginot. Tahaphoma ahiani taimanaitonnik nunaqangitot – attarok hiko. **Takologo 3** holi tohaktakhanik mikhanot angininginik holi angotikhat nayokpatangita qanoritonningi tammani Kanataop Okioktaqtongani.

Katataop Okioktaqtunga: Katataop Anginikhaitok Tariop Illua

Takologo 3: Kanata Okioktaqtommi immai – angirariyaoyok hikomot holi immarqmot.

Kanataop Okioktaqtonga: Hilaop allangoninga aktohihimayok umajunnartulimaatnik ammirarqtunni

Takologo 4: Qanoriliokningi hilaop ajjigihoiktanga ahraqiagilotik qanoriliqataktut imminnik, ataotikut qanorilioqataqtut imminnik atolikhottiqataqhotik tapkonongat tariop umajunnartulimaanginot.

Tohaktilogit Kanatamiot qanoriliqimaninanik Kanataop Okioktaqtommi immainik havagialik angiyomik. Tahapna Okioktaqtoq, hilayoak taotklogo, ahianik atoliktoq kihianik qanoritot holi hokaniga arigiiroktot ajjigingitot homitoink. Tokihihimalogo qanorininga Kanataop Okioktaqtongata umajunnartulimaat atoriaqaqtoq tokihinnikmot oqaohirilogo holi kamalogit tavvaoyok qanoriningi holi hivolihami allangoniat. Qanorininga umajunnartulimaat qanorininginik oqaohiqaqtok taiyaohimayomi homminnia-tamakinni qanoriniqangitot holi allangopaliayot. Illitakhat ammiraktot tapkoat Kanatap Okioktaqtongini, holi hommitoinaqmi, tohagakhat ammiholoangitot mikhanot allangoliktot avvataini, niriviovaktot holi tahapkonai ummajut nayoqattaqtaini (**Hangani: Tohagakhak piyayomayok, Makpirak 6**). Inuit qaoyimayangi tonnihihimayot tavvonga ongahiktomot attoktommik. Tahapna attukloaktok qaoyihimaliktaoyok tohaktitiyok tukkihihimayaptinnik tariot hinnainik, pilloakhogo Inuit nunagiyai okionik ammihonik taosan ungataani okiot (**Takologo 2**).

Nalonairahoakhogit qanoriningi Katata Okioqtaqtungani emmaini ayonakqiryaoyok tahapkonangavaluk Kanataop tariongita ahiinit. Hotaqaloakngimat ukionik ammihonik unngahiktomot qarikhaktaqangimat, qaorihaktiyoaknوت qaorihaktaronik tariop immanganik tahapkoat qanoriningi holi umayot tammani Kanataop Ukiuktaqtungani. Taimaimat, qaoyihaktiryoaknوت qaoyhaktaorot ammiholoangimata, tukilioklogo holi tukihinahoaklogit umajunnartulimaat ahigiliqataqtangi tamakiqlogo Kanataop Okiotaqtunngi. Inuit Qaorimarangi holi qaorihatiryoat qarikhaktangi ajigiingimata tammani tariop avataani. Arriginingi okiomit ataohikmit aipaanot namaktot, hihianik qanorilirotiqataqtangi nuutpalaiayok attaohimnginaktommit – holi atoktaoyok.

Takonahoaktaoqataqtuk holi nahaotimot nalonaiktokaoyot allangoningi tammani Kanatami Okioqtaqtummi attarot attamarikhottik holiloniit attaloanatik tahaphomongat hilaop arrighoiktaanot (**Takologo 4**). Hilaop

allangoninga holi aktoktitihimayok tahapkoningat tariop uumajunnartulimaanginik (**Hangani: Uumajunnartulimaat Iliquhiringitai, Makpirak 7**). Allangongi tariop hikoanik- nalonaiktaktaohimayot hilamot nalonaiktaktinot ongahiktomit okiongini 1970ngoyot pigiakhogit – nalonaikotit hangniyot hilaop qanorininginik. Tariop hikoal allangoqataqninga aktoomayok tahapkoningat ummajunnartimaanik.

Uumaroit ajjigiinningi holi nayoktai illikut atoktaoniqaqtok ajjigingitomik kionikut hilaop allagilitkanganot holiloniit ahiiot ikpigiraminot. Hangiomik aktokhimaniqaqtot akongani uumajunnartulimaat holi tayuktamini holi tammani uumayot uumjuit ajjigiinningini nayoktammini. Tamna titrakhimayok nalonaitiyok nutaaknik illitaoyonik holi qanorilioktot maliktanginik elloani okiot tallimat qangihimayoni, tahapkonongat uumajunnartulimaat (**Takologo 5**) atoktaohimayot tammakkik allangoningata tariop hikoata. Tapkoat naniyaorot titrakhimayot atokhotik qaoyihatiloaknit naniyanginit holi Inuit qarimaranginit; tamakik pihimayaoginlik tohinhianamanik uumajunnartulimaanik atokhotik tohaktangotaoyok ekayoniakmanik kamagiyaonigninik tariop immainik holi piviqatarvinginit. **Takologo 6** tunnihihimayok tokihiyakhanik mikhanot katihimalotik kammayainik holi piyomajaotimik tohaktakhanik pitaoyomik tohaktitiakmata qanorininginik tariop qanorininginik elloan Kanataop Okioqtaqtongini.

Takologo 5: Talimat oqaohiyyot taotoktaoyot tunnihirot elluanot aqonaqninganot tariop hikoani uumayot Kanataop Okioktaqtungani tariop uumajunnartulimaanginik.

Aoyami qaoyihaktit uumiaryoangortot tammani Kanataop Oalinip Tariongata tarionga. Ajjiorturq: Valerie Cypihot.

Tohatakhan Piyaoyomayok!

Ellai tariomi homitot elloani Kanataop Okioktaqtungani qaoyihaktaohimangit. Ellipalianahoaktogot qaoyinahoakhota taffomingat Kanataop Okioktaqtungata uumayunginik – tariomi ittiyungani, takongoaklogo – qaoyimayaoliktot nutaat uumayot. Kihianik tapkoat nutaat uumjuit ajjigilinningit tamani Kanatop Okioktaktongani nuttanguvat holiloniit naniyalitainaqtot?

Homitoinak, tokaktakhait katitaoqataqtot katitaonginakhogit. Taotongoaklogo, okiot qullit ungataaniitokhaovot akungani ammihoningita qaoyihaktaoningi tariomiittonik uumayonik tamaaniloniit Ualiniup Tariungani qinalungangi holiloniit Auyoitommi aivingi.

Kanataop Okioktaqtunga: Havakhogo qaoymamanik mikhainot uumajjulimaanot kamayaoninginot

Qaoymamanik tapkinigat
Okioktaqtummi
illitaonahoaktot ajjigiingitot
and illai kihimik

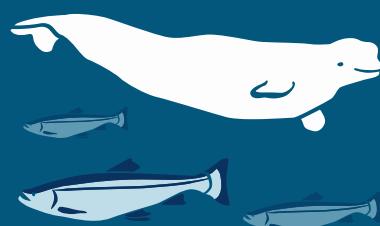

Pitaonikhamik qarimanikmik
pigiaqaqtoq tammat taotoklogo
aolatitaoyop tahapkoningat
anginikhanik uumajunnartulimaat

**Kamginia aolatitaoyot
allangotonot atoriaqaqtoq Inuit
qaoymayanginik and
qaoyhakloatinot qaoyhattaoyot**

**Aulatinik tahapkoningat
pivioqataqtunni attoklogit
angirotit akongani**
Inuit and tapkoat gavamangi
Kanataop, Aviktokhimayot
Kanatami and Okioktaqtunni

Inuit qaoymayai and attoqataktai
attorialiit mikhanot kamalogit iqaluit
and tariomi uumayot ajjigait

Takologo 6. Qaoyhataloakhimmayot tohagakhat attokloaktot haporihimaniakhogit Kanataop Okioktaqtungani tapkoat uumajuit ajjigilinningit holi nayoqataqtai. Tamani Kanataop Okioktaqtungani, tahapkoot ihommalogotigilogit attorialik havaqatigiiklota atoriaqaqhonni tammakinik qaoyhaktinit qaoyhataloakhimmayot holi Inuit qaorimaranginik.

Pangnirtung, Qikiqtaaluk, Nunavut.
Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyiryoat Kanata. D.L Labrie.

Uumajunnartulimaat Allangohimaningi

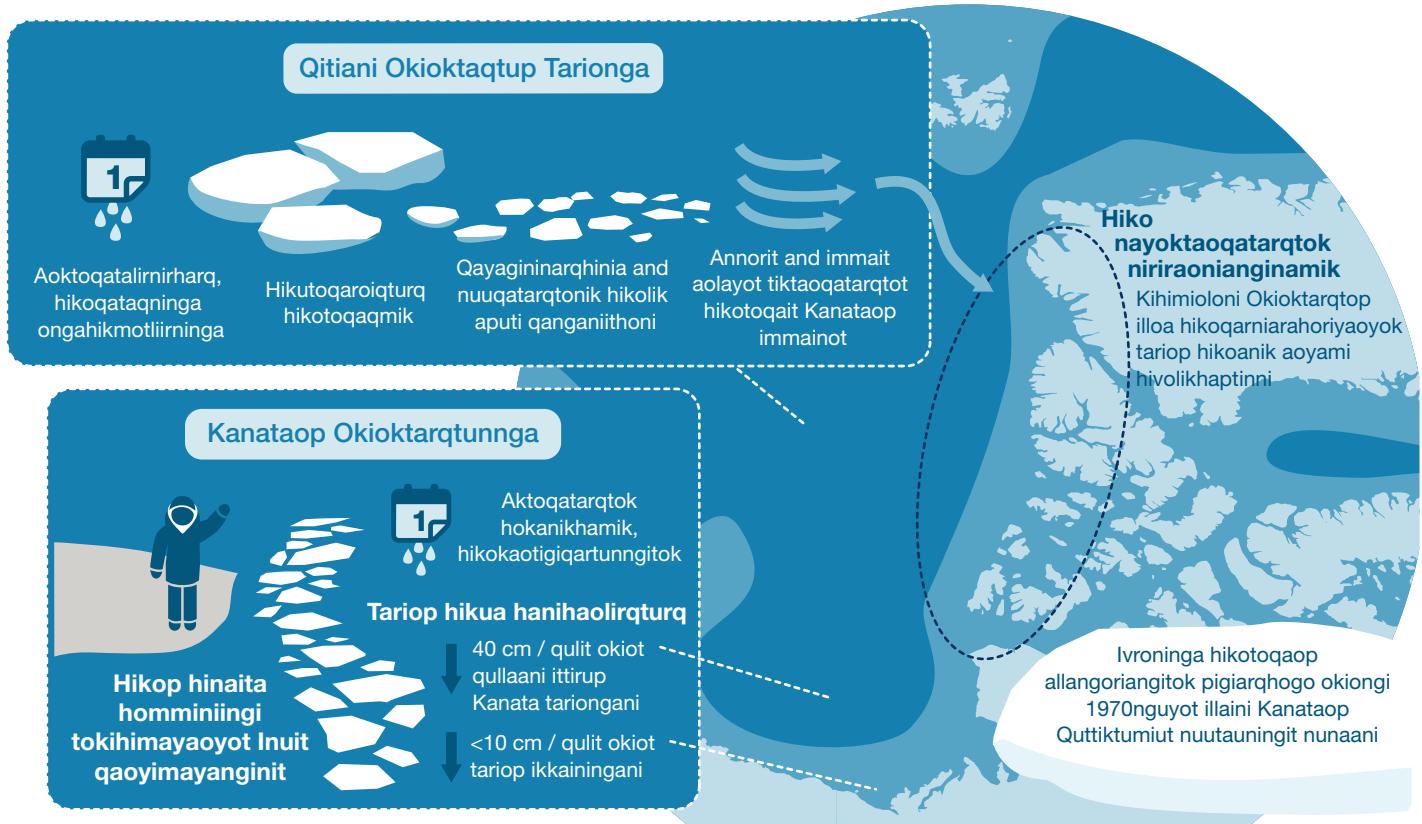
Illiqohimringitamminnik

Hilaop allangoningu anginihatuyurq kinatoinakonot-taimailititaohimayuk aktokhimninganik Kanataop Okioktaqtonganik. Aktokhimalogolonit aktohimangilognit allangotitiqataktuq tariop avvataani, illaqarqhonni ummiaryoat, taotknakningi hikolaapaluktot, illiqohingitot illaolirqtot holi nunamingarqtot otironarqtot pivalianga, holi kiinaoyaliohotik iqualukhiot. Qaoymanirq pihimayaogialik mikhainot uumajuit ajiiginnigit holi nayoqatarqtai kammagiyaoniarmata atturqtai tavvaoyurq holi hivonirqmi akktoktaoningi hilaop allangonigiyangagot holi ahingi allangonigit illiqohiringitamminnik attoliramik tamataingani Kanataop Okioktarqtongani.

TARIOP HIKOA

Tariop hikoa ataohirqmiilioni, qanganiitok tarototaoyurq illuan Okioktarqtup tariop immaini. Tariop hikoa ilaa Okioktaktop tariomi nayurtaoyoni tapkoat akturqhimaqatarqhotik aktohimajuttinginik akongani uumayoit ajjigiinningit tahamniiqatarqtoni, holilo oblu tammat tahamani Okioktarqtotmi nungagiyaoyoni. Tamakmiongitot tariop hikuani ajigiiktot. Marrolotik attolloaktuk takoak **opingarqmi**, **aoyarqmi**, **okiakhaami holi okiokmi hikui** (qanorininga holi aomaqatarqninga okio attaozikmi) holi aipaa **okiomi attaozikmi hikuringinarqtaa, holiloniit hikutoqarq** (tamaitok hiku hikuuqartarqtok aoyaoyonik marroknik). Tariop hikua uungataaniitutq 50 km tamaagat tarop hinainit illaini nuuqatarqtut okiomni attaozik attuktilogo (**hikut angiyot**). Tariop hinaata qanininganit, tariop hikoa attayurq nunamot (nuna-hokayurq hiku) holi tahapna nunamiinginarqhon. Tariop hikua attorlurqturq aulaarvioqatarqhon Okiotarqtommi. Attoktaoqatarqhon angonahoaktonnit ongnikhottik **hikuup hinaanik**, nunnganga tahaphoma hiko-attayurk nunamot aipaa hiku attaotimiitok annorimot tiktaohimayok.

Tahapna Kanataop Okioctaqtugat: Tariop Hikua allangoninga ajjigiingiinatik

Takologo 7: Kanataop Okioctaqtungata taiomi Uumajuit Ajjigiinningit Illiqohiqaktot Nayqataqtaminnik Hikoqaqtomnik.

Tariop hikoa atokhimaqataqtok hilami qanorilioktonnot tariop illuaniilotik. Takongoaklogo, annoriloakpat tahapna tariop kihua tammaniipat. Hikuqangipat, annori nungotitivalianiak tariop hinaanik. Tahapna hiku nayoktaoqataqtok nanooknit holi nattirknit, holi tariop hikua nayoktaoqataqtok mikiyonik omayoanit holilu aggakyainit. Tariop hikua holi aktoktaohimaninga attayok ahianongarangata ummajuit ajjigiinningit holi ummiakyoat allavigqattatangi, nuutiqataqtut holiloniit nuulaiklotit. Holilo attokhimoq okiok tammat atoqataqtanginik, tahapkoat immarmiutait pirurqtot attatiqanngittut (mikiyot pirurqtot immarqni), tariormiitait iqaluit niriqataqmata tariomi, holiloniit qirnalugait okioktaktomik qirmiyarangata okiongulirangat. Tariop hikunga atokhimaqatarqtuk uumaninginik, tahapkoat timinganingeittot nuuqataktot tariomi nirivigiqatarqtangini holi qanurk tapkoat uumajuit ajjigiinningit qanorilioqataqnini. Tariop hikoa allangorangat, uumajuit ajjigiinningit holi allangoqataqtot.

Allangoningi tariop hikoanot tammani Kanataop Okioktaqtunngani tammakmik ajjigiingitot nayoktaini tamaini, holli hikoit ajjigingitomik allangoqataqtot. Tariop hikua ivruloaroimat hokanikhamik tarioni ittiyonni (Kanata Immani) tammani itkantnirhani tarioni (**Takologo 7**). Taipkoat hikotoqait aokturqnirkmot, okiok tamma hikunginaktut qitingani Okioktarqtop Tariongani. Kihianik, mikhanot annorit hiktaoqatarqtot Okioktarqtop Tarionganit tahamonga uangnanganot Kanataop Okioktaqtunngani, hikotoqat hotaqaroiktot kataknikmot tammani Kanataop Okioktaqtunngani. Hiktotoqait naniyaoyoknaqtot tammani uannangani Polar Shelf holi, tammani qirkiktarni Kanatap Aoyuitongani Okioktaqtummi. Nutaat atuittiarniit attoktaonahoat tammani Kanataop oanngani, illitarihimalogo hivonikhami, tahapna kihimi ahiqangiloni Okioktaqtommi tariop hikonganik hikoqaqniak aoyaotilog.

Qikiqtaaluk Oaliniop Tarionga aoyaotologo tariop hikua. Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyiryoat Kanata.

Naniyaoyot: Tariop Hikoa

- **Hilaop qanoriliorningata attayaoninga:** Tammakmik hilaop illiqohinga holi hilaop allangornigna maliqatangitainik attoliktitiyok hilamik holi tariop immaanik. Tammakmik attoqataringitainik holi allanganuit tariop-hikoop qanorininginik.
- **Immak hikoqangitok:** Tahapna hiko hikoqatanginia okiomongahikhogo hikoqatangiliktok holi hikoit aoktoqataqtot holiloniit aokviha tikitinagu holi hikonguqataqhonni qangitilogo.
- **Haalipaliayok hiko:** 30 okiot tohagakhat mikhanot tariop-hikoanik tukihititiyok tapkoat tariop ittiyop nattia atokhimayaoninga allamik atoktok hilaop allangonganot ajjigingitaa hikoqainaktot tarionit ittiyoaloknit. Hiko tamani Aoliniop Tariongani hiko ivroloangitok mikinikhanganik 10 cm okiomi qolni aipa Takologo 40 cm okiomi qolni qolaani ittiyop Kanata Tariongani.
- **Aivigiyaqataqniak hiko:** Annorimot hikotoqait katittot, okiongoyot tammat katitot tammaonga Kanataop immainot tappvangerhotik kannaamit Kanataop tariongani holi oannangani hikotoqakmik hikolikmi. Tahapna illua tapnapitoak Okioqtaqtup illuani aoyami tariop hikoani attoktilogit okiot qullit. Tahapna aivigiyaqataniakhoni hikomi ummayonit tahapkoat uumajuit ajjigiinningit holi allaoyonik attoliklotik.
- **Tariop hinaata homiinia:** Inuit qaorimarangi tappvangat Qikiqtaaluk illuani tokihivaiorot tahapna homiinigna hikuup hinaa allangoliktok. Okioni qullnik, hikup hinaa qarliliqtok nunaop hinaanot.

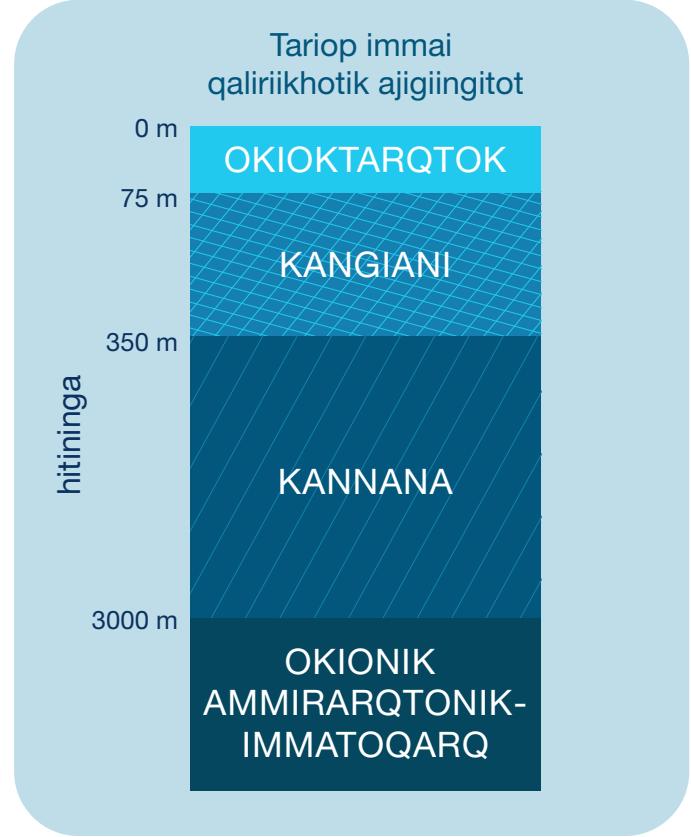
Hilaryoami ajjiliotimot ajjiliortarq tariop hikua Oaliniop immaa,
Kanatami Oaliniop tariongani. Ajjiliorturq: NASA.

NAYURQTAOYONIK HOLI NIRIVIOVAKTOR

Nayurpaktagit tammani Kanataop Okioctaqtungani immai ajjigiingitot, holi elqahotik tariop hikuaniq, immait qanganiithottik holi tariop natianik. Tahapkoat nayurpaktagit uumayot ajjigiingitot homiiningini. Hikoit holi okiot tammat hikoqainaktot tariop hikoa arqonarotaoyot mikhanot nayurpaktagit uumayot nayoqataqtangi, illoani holi ataani hikop (**Qirokot: Nanooit holi Tariop Hikoata Nungupalianinga, Makpirak 13**). Uumayot ajjigiinngit holiptaok nayoqataqtai qanngani holi tariop natiani. Ilaini Kanataop Okioctaqtungani qanngani 60% holi naniyaohimangitot uumayoit ajjigiinngit. (**Hangani: Qoklogiat Naiyaoningi, Makpirak 13**).

Tapkoat tariop hikoi holi immait illoani Okioctaqtup holi homitoinak tariop hikoi allangoqataqtot, aktokhiqataktot ahingnik uumayoit ajjigiinngit holi nirivioqataqtunni tammani Kanataop Okioctaqtungani. Tahapna immark nayoktaoyok Okioctaqtomi holi tahomonga attayonot immarqnut tariokni allangotonot, atokhimaqataqtot Uumayoit ajjigiinngit holi niriqataqtanginik elloani Kanataop Okioctaqtongani. Tahapna immarq nayoktaoyot tapkonongat Uumayoit ajjigiinngit ajjigiingtonik tamangat kannahamit tavyonga qangiakmot, holi ipkatitonik immarqnit holi kuuganik kuukviyonot holi ittivaliayoni tariopmi holi ittininganot tariop. Immait Uumayoit ajjigiinngitngi (**immaop avikhimaninga ajigitok akoani**) ajjigingitaa quolaanik attanot. Tariop immaa ajjigiingtonnik immaqarktok qaliriqhotik, illikuuuhimanigni allamik atorotiqarkhotik holi hommingaahimyot (**Takologo 8**). Annoriit holi tariop innngungi attaotigotitiqataqtot tahapkoningat illikuuhimayonik holi allangotitilotik Uumayoit ajjigiinngitngitonik qanoringinik, qakotikut taitomik (obluit holiloniit pinahoarohikmik). Allangopaliatilogit immait illikorhimayot, holitaok Uumayoit ajjigiinngitngi allangoqataqtot, taimanailionginga attokhimaqataqtot tariop iqaluitnik holi ahingnik uumyuit ajjigiininginik nayoromaqataqtonnik qaorimaraminnik illikuuuhimayoanik holi qanoriniqarktunnik.

Tarvaorok, qaoyimayaoyot allangotot tahaphomonnga tariop immainot tammani Kanataop Okioctaqtungani timmita qanoringianik holi taphomongat piyoknaktai timmimot ikkayoktonnik niqinik. Hommitoinak illuini tammani Kanataop Okioctaqtungani, tariop immaa

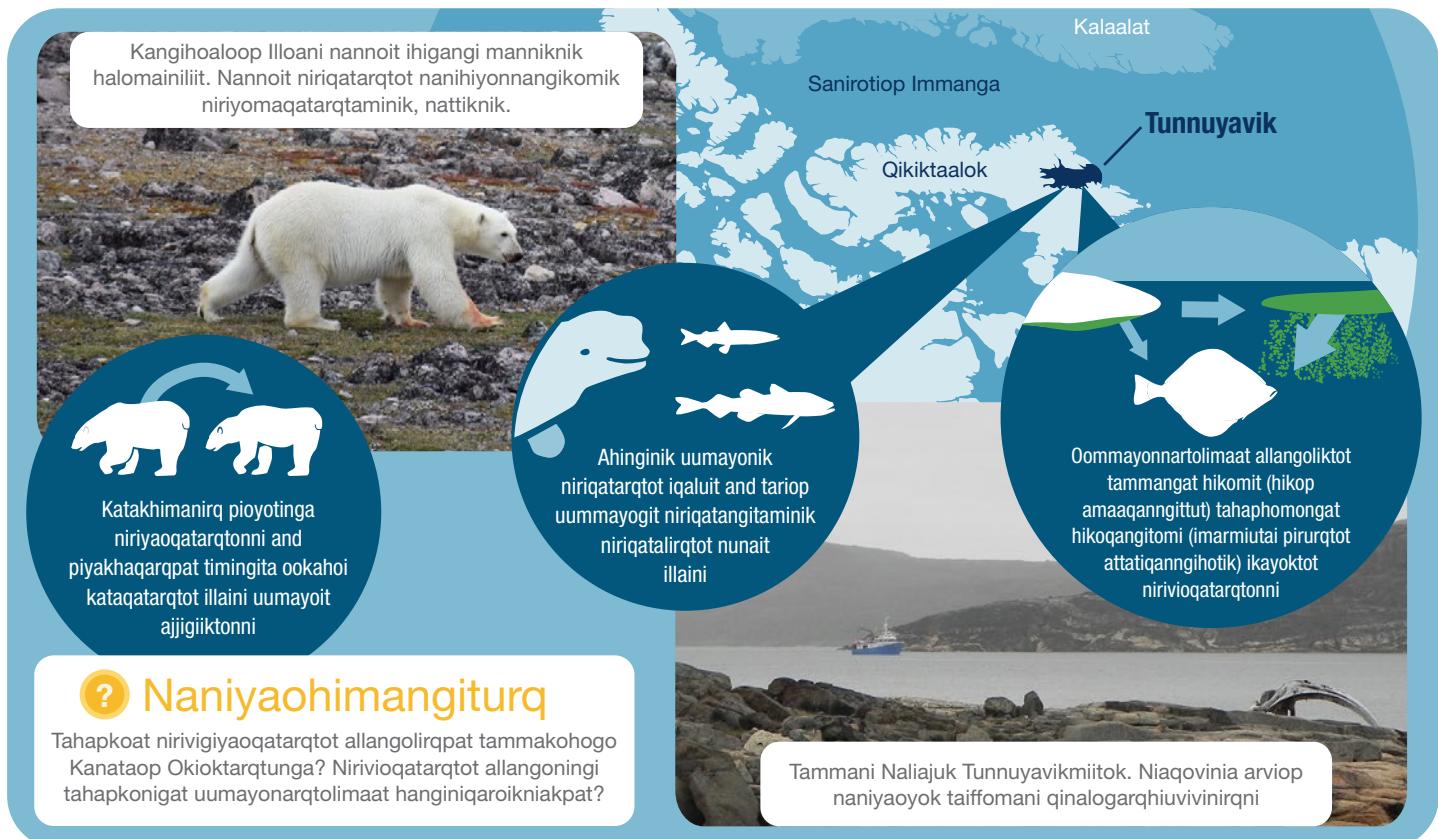
Takologo 8: Tariomi ajjigiingitot immait illoani Kanataop Okioctaqtungani. Timmot ihoaktot ekayoktot nirivioqataqtunni ehiqataqtot Kanataop Okioctaqtumi immainik tamaona immakut qailotik tammagat tarionit onnaknihanit Qangianit holi Kannanamingatonit tarionik. Tokititimayot tahapkoat timinot echoaktot niqit qailotik Qangianit onnaqiyaniq immaqnit tamaonga Okioctaqttop immainot aqonarotimik attoktot tonihikmik Okioctaqttop tariongata nirivioyakhaknik.

illaqalliktok ootanaqtonik ukionik attoktaarqtonni qulit – avvatit okiot. Tahapna ootanaqtolik namaktot inuktot, pH namiiningi anniktitiyoknaktot oviloliknik illaini uumayoit aijigiinngini, ovilolit hokaitot taimmaitot, holi ihoitommik attuliktilotik iqaluknik holi ariaqangitonnik uumayonik. Anginikhait paot kassaliit ittirkhimayot tamaonga Okioktaqtup Tarionginot. Anginikhait paot kassaliit immakmiipat illaqaqloni tariot homogaoqataninginot nuutitailinat hiko auktoqninganik holi kuup immanik, qomoqataqtot ootaqnaktot illuani Kanata Immani taimaingihoni homitoinkan Kanataop Okioktaqtongani.

Qanorilitiniak tahaphom allangolirninga hikoop holi immaop qanoriloringita mikhanot nirivioqataqtot holi qarimayaoloangimata illuini aijigingitot uumayot najuqpatangini. Immak hikoqangipat nayuktaoyot mikhanot tokiaqtok tahapkoat tariomi nirivioqataqtot ekayoktaoyokhaovot taotuknangitonit nunanik piroktonit immarkmi (**imarmiutait pirurtut attatiqannitittut**) holi mikinirhamik takonagat tariop hikoata (**hikoop**

aqajaita). Kihianik, allangohimayot timimot ehoaktot niriraoqataqtot tammaniipata, piloakhogo **uunaktomik ellalik tariok** – uumayonit mikyonit niriyaqataqtot tapkonagat imarmiutait pirurtut attatiqannitittut – ikkayoronangikoniloniit holilonit ikkayoroniloniit anginihananganik illuani imarmiutait pirurtut attatiqannitittut. Ammihoit allangopaliatilogit illiqohi, oqaronangitogut tahapna imarmiutait pirurtut attatiqannitittut amirarhivaliagomik holiloniit nongopaliagoniloniit, holiloniit oqarloni tammakmik hominiingi tamani Kanataop Okioktaqtungani allangopalianot aijigiiktomik. Illoani Tunujjarvikmi, tahapna ammiqangitot immakmiitot illuani immaop qanoriningata nalonaikotai angilikpalianigni attokloaqpata hanginikmot pivioqataqtot niriviolotik, hangininga mikinikpat tapkonangat ammiqangitot illuani hikop. Niriraoqataqtot illihaktaoningini qinalugait, natit, qamanitoat iqualui holi tarioqmiotat iqualuit tammangat Tunujjarvikmi holi illiviyoyt allangoqataqttonnik illoani ammihoningini holi qanoritot niriyaqataqttonni pinahoqataqtot niriviojuyni (**Takologo 9**).

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Allangohimayok Tariop Hikua attokhimalikтурq Tariomi Nirivioqatarqtonni

Takologo 9. Hanginik attayok eloagot nirivioqataqtot, attaliktilotik mikyonik ummayonik tamaonga tariop ummayonginot holi inuknot. Allangotot tariop hikoani atokhiyoknaktot aulananganik holi pitaonganot illoani Kanataop Okioktaqtongata tariomi nirivioqataqttonni.

Nanoit holi Kataqninga Tariop hikoa

Qariohataaloaktot okionik avvatinik takotitiyok attoktaoninginik hilaop allangonganik tammani Okioktaqtommi takoat hivoliolotit ummayunit niqihaminik naninahoatioyot, nanoq.

Nannoit tаввангат Kangiani holi kivataani Kangihoalop Immani niqiqaloanginikhantavapna nungupalianonganot hikop holi hikomongaovikhaqanginamik tariop hikoanol holi nattiat.

Nanoit hikotoqarqmi illuani Oaliniop Tariongani.
Ajiliorturq: Immarqmiataliriyryoat Kanata. Humfrey Melling.

Qologiat Naniyaoyot

Okiongani 2013, millian ongataani takiyot qoklogiat naniyaoyoviniit tahamani uummayoni nunani qarqqattaqtuni illoani Kanataop Oaliniop Tariongani (280-720 metanik ittiyoqaqtomi). Tapkoat qarqqatqtut, 600-1100 metaoyot takininga holi 30 metas poktoniagot, uunapyaktonik annivaliayot marrait holi gaasinik, illaqaqhotik ahinginik. Qoklogiat iyiqangitot holi aqiaroqanatik. Uumarotigrai gassi nuna qarangat (taaqtummi ommajut), uumajutigilogit hangiyotigiayi illagiyaolotiklo qopiroit timminginiittot. Tahapna naniyaoyot hivolikmik – holi tapkoapitoat – naniyaoyot uumayot taaqtummi Kanataop Okioktaqtunngani immaini. Arrigiyapta naniyaoyok tavnani Norwegian Okioktaqtongani.

Honnalo utaaqiyot naniyaoniat illuani Kanataop Okioktaqtunngani?

Octopus canningi qullogiat naniyaoyok marrakmi qaqtakturnni tammani Kanatami Oaliniop Tariongani. Ajiliortaoyok takonnagat MBARI's unngahimnik aajiliotimot Ajiliorturq: © 2015 MBARI.

Naniyaoyot: Najupaktangit holi Nirivigiqatarqtai

Uummayonot Nayotaoyot Allangoningi

- **Tariop Illuaniittot:** Qanganiitot immaop illuan Kanataop Immarjuangani illahimayot uutannarqtonik tavvaoyok taimaloangikaloakhoni qangihimayonik okionik 20 taimaloangikaloakhoni. Tahapna attayurq hokaininganot (>15 okiot) tariop qaangata kaivatigiyaanot homitoinkak taimailititaolotik annorimit homitoinkak annoriop attuktanginit.
- **Immait Ittiyonit Tariop Qanganongapaliayuuningi:** Immak illaqalirninga tonihiqataqtoq timmimot ihoarotinik tariop ittiyoaningaktonnik tamaonga qaanganot taiyaoyok immait ittiyonit qanganongapaliayuuningi. Ammihoningi mmait Ittiyonit qanganongapaliayuuningi taimailiningi ammilivaliayot tammani Oaliniop immani okioni 25ni. Holi attaloni onngahikhimanianot obbluhiotit nuuqataqninganot tariop immata qangani tammani illoani Kanata Immaata illoani.
- **Timmimot ihoaktot Niriraoqataqtot:** Immarq qanganiitok tammaongaoyok kangiop taronganit uunapyaakhoni tigumiaktuq timmimot ihoaktonnik niriraoqataqtonnik atoktaoyonik tapkonagat imarmiutai pirurqtot attatiqanngittutnik pirutilugit illoani Kanataop Okioktaqtummi immaini. Tahapna qanganiitok naniyaoyoknaktuq ittiqaniqaqtunni 150 metasnik. Okioni qangitoni 15, tahapna kangiop taronganit uunapyaakhoni taonongatitaoyok illoani qittianit Oaliniop Taronganit, holi tariop ittiloanginingani tarioni qolirrikni tammani Oaliniop Taronganit. Holi immakmiutait piroktot attatiqanatik pirukpaliayot tahapkoat timmimot ihoaktot niriraoqataqtot qaniqiyaogamik hiqinirqmot.
- **Immarq hikoqangiturq:** Titirakhimayot piyaohimayot tappanii hilakmit onngahiktonit piyaohimayot takotitiyot taimana, okiomni attaohikmi, pirurqpaliayot immakmiutait piroktot attatiqanatik mikhanot immarq hikoqangimat illuani Kanataop Okioktaqtunngani, illai ikkiqiyaniq immakmiutait piroktot attatiqanatik tahapkoat katahimalirmata timmimot ihoaktonnik pivikhaovikhat.
- **Tammaniinia tariop hikua:** Tahapna piyao yoknaqtoq holi attaotimiininga tahaphom tariop hikua nungulikturq. Tahapna attayok pirlirhimayot nannoit holi nattirqnot illuani Kanginhoalop Illuani. Taimaimat, nannoit ammihoningi katakhimalirkot tammani Kanginhoalop Illuani. Allangohimayot ammihoningini homminingata tavvaoyok takoyaongitot nattirqni.
- **Nayokpaktai Uummayot Attokhotik:** Nayoramaqataqtai nayokpaktai uummayot tapkoat iqaluit tariomi ittiyomi immaini attoktoq ittinganik tahaphoma Kannanangani holiloniit kagiani immait uunaralarqtot qarqtiriiktot illuan Oaliniop Taronganit holi Hanirayaop Immangani. Nirilirangamik tahapkoat uugait nirivigiqataqtai akkungani immait ajjigiinginingini. Taimaimat, allangoqataqtot akkungani atoktaohimanikminoot allangonianot tariop umayoit nayokpatangini.

Attalotik Nirivioqataqtot Allangoningi

- **Nirinirq:** Kannana holi Kagiani Okioktaqtommi, umayoit niriqataqtut ahinginik uumayonik tapkoanik tariomiutaqnik, kalaaliit qaliraliit iqalui, nattiit holi qirnalugait niriyahaminik ayongitot ajjigiingitonik niriqatararamik. Tunujjarvikni, niriyaqatarqtot tariomi uumaayonik ahinginik niriqatarqtot allangotot ellahimalotik ajjigiingitonik iqaluknik uumajuit ajjigiinningitni, tahapkoningat kaplinnik.
- **Nuuqataqningi timimot echoaktonik pivioqataqtot:** Immait hikoqangiqatalirmat illoani Tunujjarvik, nirivioqataqtot aqortinngi allangoliktot. Ajjigiingitot ahinginik uumayonik niriqataqtot tavvaoyok ajjigiigalaktonik niriqatalirkot. Hanginik taffomogat nirivioqataqtonni qaiqataliktot tapkonagat immarmiutait pirurtut attatiqanngittutnik qaiqataroikhonik aqajuinit piroqatarqtok hikoop qangani.

OPINGARQ, AOYARQ, OKIAKHARQ HOLI OKIOK

Tahamani Kanataop Okioqtaqtungani okiok attaohirq attuqtilogo ammihonik hilao attuqataqtuk allangohimayonik – 24nik ikkaraniq taarqtaqhoni holi hikoqaqhotik okiomi, holi 24nik ikkaraniq qaomaqataqhoni holi hiko mikkikhivaaliqartarqhoi aoyami. Tariomi uumayot holi innuit nunaqarqtot Kanataop Okioqtaqtungani hilaop qanorininginot illiqohiqaqtot. Tariop hinaani nunaqarqtot qaoyimayangi nunqarqnirqmik tariop hinaanata allangoqataqningi. Inuit qaorimarot hommot holi qanirq aolaanirmirq angonahoakvitaoyot holi qangangutilogo iqaliaqnirq holi tariop uumayongi tahapna nunagigamijuk (**Hangani: Qaorimanimot Nahaktaoningi**). Qihianik illiqohinga okiok tammat attoqatarqtot allaolirqtot, holi tariop uumayongi atolirqhotik allaoyomik.

Hivolioloni attorqtaoyok aoyakolooniit, okiakhaamilooniit, okiamlooniiit holi opinngaqmilooniit illoani Okioqtaqtop tariomi uumajunnartulimaat tahapna nailirqninganot hikoqarqatarqtop. Tariop hikua aoktoliqatalihoni hokanikhamik. Tahapna allagornirq aktohimajo tahapkoat uumayot (harqliarvinginik, niriqartakninginik, angiraovigiqatarqtanginik). Tahapna immarq hikoqanginia holi aktokhimayot tapkoningat aqayainik holi immarqmiutait pirortot atatiqangitot attayotigimarita nirivioqataqtonni (**Qirokot: Tariop Immaa Pirurtolik, Makpirak 16**) Tahapkoat allangopaliayot aktokhimaniaqtokhaovot tammaunik nirivioqataqtonnik, qaurimaraoloangitok qanuq illikuuhimayot holi uumayonnik ajjigiingitonnik, holilo attaotimiilqataqninginik akongani uumayonnik ajjigiingitonnik, qanok attoktaohimaniat. (**Takologo 10**).

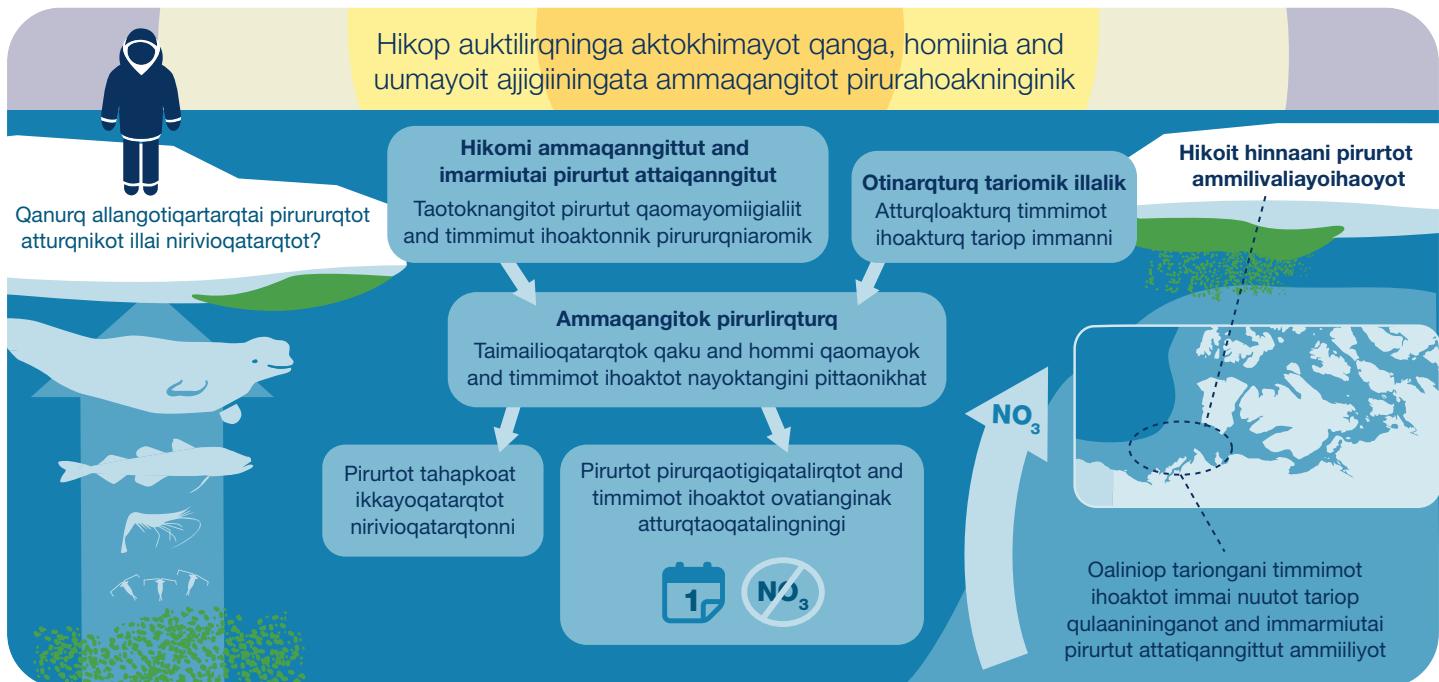
Takiklivaliyok hikoqanginiriqattaqtaa atoktitiniat ihoaktommik holiloniit ihoitomik, tariop uumayongi holi tingmiat, illiqohiringitaminik atokninganot attavurq holi attaotimiitongnaromik ahinginik uumayonnik ajjigiingitonnik. Ammihot atqonarotaorot niriyaoqataqhotik piyaoqataqtot Inuitnit Kanataop Okioqtaqtungani (**Takologo 11**). Uumajuit ajjigiinningit tapkoat mittiit (tariop tingmiangi) ihoaktomik attoronaktot manniqaromik holi hikoqaqtilogo. Piarai niriyoknakniamata hikoqangitomi piaranguhaaklutik, qomokniamat hivonikhai. Qangitoni okioni 20-looniit holi 30-looniit qangitoni, tariop uumayoi illihaktaktaohimayot illuani Oaliniop Tariongani

holi Kangihoaloop Tariongani ajjiongitonik attoktot allangotonot anginingani holi qakoani tahaphomonga tariop hikoanot. Iillai illihaktaoyot tokihititiot tapkoat anniaknajutingi annihaktoni arvikni holi pitaolikhimayot uumaningini, kihianik nattit holi qinalugait ammihoningu katakhimayot anniaktailingi (**Qirokot: Nattit illuani Kangihoaluup Illua, Makpirak 17**). Holi tahapna illihaktaogialik piyaomagiaqarktuq qarihakniaramijuk qanok tariop uumayongita ammihoningu takoyaoniakmata allangopaliatilogo tammani Okioqtaqtoit okiomi ataohikmi qanoriningi illihaktaoniaqmata.

Qaorimanimot Nahaktaoningi

Attuqtaoninga qanitorilogu akunngai tariop hinaani nunalit Nunavutmi holi okiomi attaohikmi allangoqataqningi tammani tariomi takoyaoyoknaktot titiqani tavvangatomit Nunavut Tariop Hinaani Pivikmit Nahaotingini – aolayok illoakhaktaoyok Nunavut Gavamanginit titirakhimaniarmata Inuit qarimarangi tahamani tariop hinaani holi tariop iqaluinik, tariop uumayoinik, tingmiaknik, piruktot holi haoniqangitoni. Nunavutmi nunagiyaoyot tavva attoktitaonimik allangopaliayonik illuani tariop-hiku attuqtanginik.

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Allangoninga hikoqaqatarqtilogo attokhimayok ammaqangitot pirurahoakninginik

Takologo 10: Tunngavia tahapkoat nirvioqataqtot tunngaviqattok taotknangitonni uumayonit holi piroktonnit, hangiyotimik tonihivialialotik aulayonik illuagut nirvigiyaoyonit. Tahapkoat mikironoit uumayot aktoktaoqataktot ovvatianginak qanorininganot tariop-hikoa qanorilohimaninginot.

NATTIIT HOLI TAHPNA NUNGUPALIANA TARIOP HIKUA

Illiqhiringitaminik hikoit ahiroktaqatalinigot, nattit ammiita miquongi illiqohiqarroiktot (ahivaktikninga holi nutaarqmik miqorqalirqnirq). Illaotigyaoloni oonarqninginik immait attolirqtitiqatarqtot nattit illiqohiriringitainik taimaninanot piyaoqatalirqtot. Takongoarqlogo, hilaop uunarloringa okiongani 2010 tahapkoat nattit anniaqartaqtot illoani Kangihaloop illuani. Nattit iliqhikmennik attoiroihotik, harliangilo ikkituulutik okioni hivomot atturqtonnik.

Nattit nunamiitot.

Ajjiorturq: Immarqmiataliriyiryoat Kanata. Steve Ferguson.

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Allangopaliayok hikoqaqatarqnirq aktokhimayurq namminirqmot atturqnianik uumayoit ajjiinningit

Hikoqaroiqatalirqtotok hokanikhamik aoyami and hikoqaqtangilikhoni ongahiknirqmot tamakirqhogo tahapna Kanataop Okioktarqtungani

Tammakihogo tahapna Kanataop Okioktarqtungna ayoknarqhilirkot tapkoat nunalit kappianangitomik attokhotik hikomongarahoakhotik

HINAA OALINIOP TARIONGA

Ilai tarioqmiutat iqaluit ingiraqatalirqtot opinngaralokmi tammaonga tariop immainot

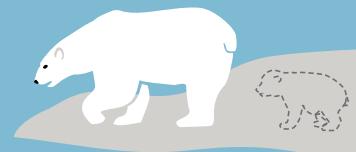
Ongahiknirhamot nirigomik tariop immani ehoatqiraoniarturq

KANGIHOALOOP ILLUA

Nattit miquirqtilirangamik piyariqatangiliklantangi hikomi, aktoktaohimamgamik illiqohitaringitaminik and taimailotik harlaqtangi

Qinalugait Kangihoaloop illuanongaoqatarqtot opinngaralokmi and tammanitoqaoalirkhotiklo

Nannoit niriqatainalirqtot mittiit manninginik, kihianik tahapna manniliovigijataliktanga takinirqhaolirmat hikoqaloaroihonilo taimaimat mittiit illiqohingminik attoinakniaqtokhaovot

Takologo 11: Uummayot ajjiiningi piyaoqatarqtot niriyaoyakhaolotik holiloniit attoktakhak ahiiot (Niriyakhat uummayot ajjiiningi) tapkoat Inuit attoqataqtai tavva aqonnarotigyaoyok illuani Okioktaqtup uummayonarqtolimaatngini. Kamaginirq uumayoat ajjiilingi, tokihimajiaqarqtoq qanok allangopaliania tariop hikoata aolaningi, anniaqtailiningi holi ammihoningi.

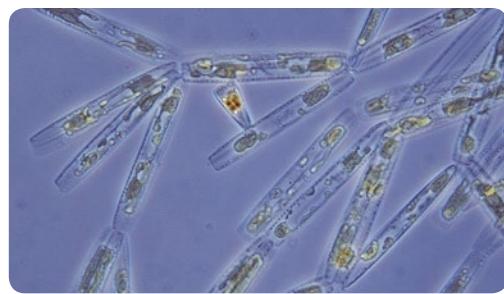
Naniyaoyot: Opingarq, Aoyarq, Okiakharq holi Okiok

Allangotoit tammainti nirivioqatarqtonni:

- **Piroktot Nunait:** illaini, tahapkoat pirukqatarqtot immarmiutait pirutut attatiqannigitot piruqataliktot holi pirukvikhaat tikitinago. Tahapkoat piruktot holi qanot attoktaoningi tammakoat pirurqtot uumayonik illuaniitoqarqtot niriqatarqtot holi hovaqarqtot iqaluit, uumajutiqarqtot niriqatiqarqhotik pirurqtonik, holi tahapna qarihaktaoloakhimngitot ungahiktomot attoktonik.
- **Timmimot ihoaktot niriraoqataliktot holi tikitinagit nirivikhai:** Piruqatalikmata pirurqtot tikitinago nirigiarvigiqataqtai, taimailionirqaovot attaanip hikoop, mikiklititiniat angininginik timmimot ihoaktonnik nirqattaqtainik piyoknaqtainik aoyakot tammakoat immarqmiotait piroqtot attatiqannatik pirorningini. Tahapnak allangotitinaq qanok holi qaku hanginirq nuutaohimaninga tammaona tariomi nirivioqataqtunni.
- **Tariop Iqaluitta Ingiraningi:** Tahapna ingirannirq tariorqmiutanot iqaluknut tariop immanot tavvani kangiani Kanataop Okioqtaktoani takkoyaqatalirqtuq hinaagoktot opingarq attulihaaktilogo tahapna hiko aoktoqatalimat opingaaliharqtilogo tariop hinaani. Niriqatalirqtot takinikhamic tariop immaani. Illuahaktaoyot illai tapkonogat tariomiutat mihanot tariop hinaini tammani Kanataop Oalinirkmi tariongani.
- **Nattiat mitquita ahivaktinninga:** Opinngalihaaktilogo hiko avviktoqatalimat, nattiat mitquittik piyariqatangitai taimaimat attolironaktot anniaqnirqmik holi niriraolotik annginikhaminit ummarunit.
- **Qinalogait nuutitauningit:** Okionik qangihimayoni 25nik, mikilivaliayorq hikoqaqatarqninga iloani Qikiqtaaluup Nunaviullu Ikrahanga tapkoat qinalogait nuuqataliqtot nuutitaoningi atokhogo illuanot Kangihoaloop illoanot holi taikaniiqataliktot takinirqhamik.

Kiyoataoniit tapkonogat allangoqatakningita opingarq, aoyarq, okiakharq holi okiok mikhainot:

- **Illiкуурхимаюот ehomalogotigiyaoyot:** Ilikut ehomalogitigiyat mikhanot allangoninginik tapkoat qanga tahapna hikop qaanga holi immait attoktitimaqataqtot qanok ammihoyot uumayot qanorilioqningi atokhotik hilaop allangonarqninganik. Uumaniginiaqtai mittiit harliangolotik qomokhimayook maniohoiromik hiko nunguniahanoaktilogo tammani Kangihoaluup Illuani.
- **Uumayot Ajjigiiningitura Piqatigiqataqtari:** Tariot immai unngahiktommot hikoqatangilirmata qanga niriqataqningi ikyokturq tapkoningat mittirqnik nulairlirangata iloani Qangikhoalop Illuani, illaqarqhonni ammihoningi manningi. Ammiholirqtilugit manningi ikayurqtoq ammilininginik manniqarqviit piyaoqatarqtot nanooknit nattiknik piyonangikomik, manniknik nannoit niriqatarqymata. Tahapna takotitiyok tahapkoat allngopaliayot tammani tariop hikoa atoktilironarqtok aktokhimanikot takonani uumayoit ajjigiiningini, taimaitpat allangohimayot ammihoningini allangotitingitot.

Mikiyurq aji tariop-hikua ammaqangitot (Pennate diatom *Nitzschia frigida*). Ajjiliorturq: Kanatami Piqotiqarqnik Takoyarqtorvik, Michel Poulin.

UUMAYONNARQTOLIMAAT AJIGIITONNIK ATOLIKTAONING

Hilamot attayonot qanoriningi illuani Kanataop Okioctaqtungai ajjigiingitot okiomit aipaanol holi qullit okiot holi quillinot aipaanol. Tahapna illiquohia tamailiornia aktoktaohimanirqmot hilaop qanoriliorninginot. Qanoriliorningi annorrit holi hilaop tariomot qanoriliorninga iktarikningata tamminot tariop immaanot holi tariop hikoani. Taimailiokhotik uungahiktomot atoronarqtot, pitaqarqniromik akongani marroknik holi avvatit okiot qomokhimayonik – holiloniit – katakhimayomik hilaop oonarqniqatomik holi hanginikhamik – holiloniit – mikinikhamik annoriqaqloni, takongoaklogo. Tokihimalogo qanok onnghakninga tahaphom **illiqohingata allangoqataqnina** attoklogo tokihinahoaklogo akongani tahaphoma Kanataop Okioctaqtungata illiqohiata qanoriniriqataqtangi, holi nutaat maliktaoliktot attayot tahaphomonga hilaop allangonigani.

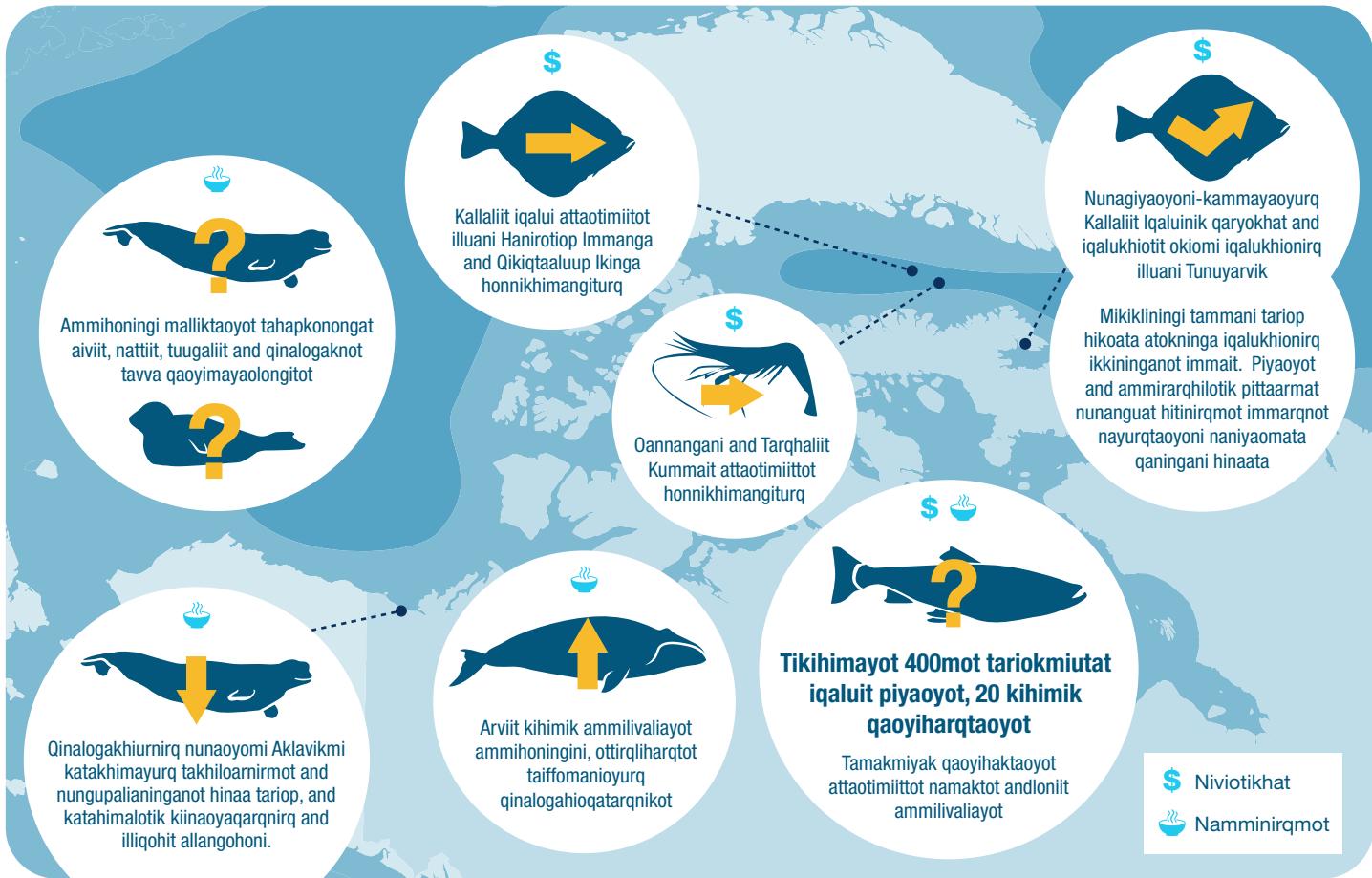
Hilami ajjiliotit uungahiktomi ajjilioktaoyot tokihititiot okioni 40 tohaktakhat mikhaanot taotoknaqniop tariop hikoanik. Hilaop oonaininga holi oonarqninga, hilaop qanoriliorningi holi anoriop qanoriliorningi qaoyihataohimayot holitoink okioctaqtommi okionik ammihoni illihaktaoyot. Tahapkonangat ongahiktommot illihaktaoyoni, qaoyimayaoyot tariop immaata anorimot qanoriliokningi. Taotongoaklogo, Immaop qaanga angmaloktuulotik aulaqataqtot qulaani hitirup Kanataop Immaani. Tahapna aolayurq immaarq tairiorok **Oaliniop immaata angmaloktomik ingiraninga**. Hilaop qanoriliokhotik aulaningi nuutitiqataqtot angmalokhotik immarqnik aulayonik aulaqataqhotik talirqpingmot holi illanik haomikmot nalianongaolqataqhotik okiot tallimat tikilogo qullit okiot. Kihianik, Oaliniop immaata angmaloktomik aolaninga talikpikmot inngirania obluhiot malikhogo ingirayok okionik avvatinik (piagiakhogo 2017mi). Taimaimat, tahiit immaa kuugaminngatot holi hiko aoktokhinganit illaoyok tammani Oaliniop immaata angmaloktomik ingiraninga. Katihimayok tahiit immaa avikititihimayok timmimot ihoaktonnik niriyaqataqtonnik illoaniitot ittihimaningani kanngianingartoni immarqnit (**Takologo 8**) holi katihimayoni tahirqningaatonit qanganiitot immait attolirqhotik illiqohikot ootannarqtonik.

Tapkoat illiqohilqarqtot ajjigiingitonik tammani tariomi umayot illoani Kanataop Okioctaqtongata immarqni holi qaoyimayaoloangitot. Illitaohimayot

oqalimagakhat toharotit ammiholoangimata mikhanot allangoqatarqninginik ammihoninginot ungahiktommot titirakhimayot, holiotaok allangohimayot aviktohimaningi tapkoat illikohimayot holiloniit umajuit ajjigiinningini. Niviotiginiakhogit piyaoqataqtot umajuit ajjigiinningini, Kalaliit iqlui holi angiyut kumait, illihataoqataqtot okiot tammat illuani Hanirayap Immaani holi Qikiktaalup Ikingani tokihinahoaqhotik allangoqataqnina tahapkoat umayoit ajjigiingingini. Ammihoningi ajjigiingitot kihianik

Tahapna Kanataop Okioqtarqturq: Qanoriningi tahapkoat nioviotikhnik and namminirq uumayoit ajjiginningit

Takologo 12: Qaormaraorot attaotimiittok maliktaoliktot ellainot niovotiginiakhot holi niriraonginarqniat iqaluit holi tariop uummyongi tammani Kanataop Okioqtarqtungani. Maliktaolirkot tapkonani uumayoit ajjigginngini niriqartarqtaini qaormaraongit.

honiqatangitot (**Takologo 12**). Tamapkirqhimayot Uumayuntulimat, tamangat imarmiotanit takonogat qinalugarqnut, allangoyoknaktot okiomot attaohikmot (**Qirokot: Uukiongoyok Allaoyurq, Makpirak 22**). Tokihihimanarpot tapkoat okiot ikkitonik Okioqtarqtommi Oogait holilonit takoyaoniangitohaoyot aviktohkimayot qinalogait takoraoqatalirqpata tahapna ihoarqtoq qanoriniarqninga hivolikhmi allangoniat.

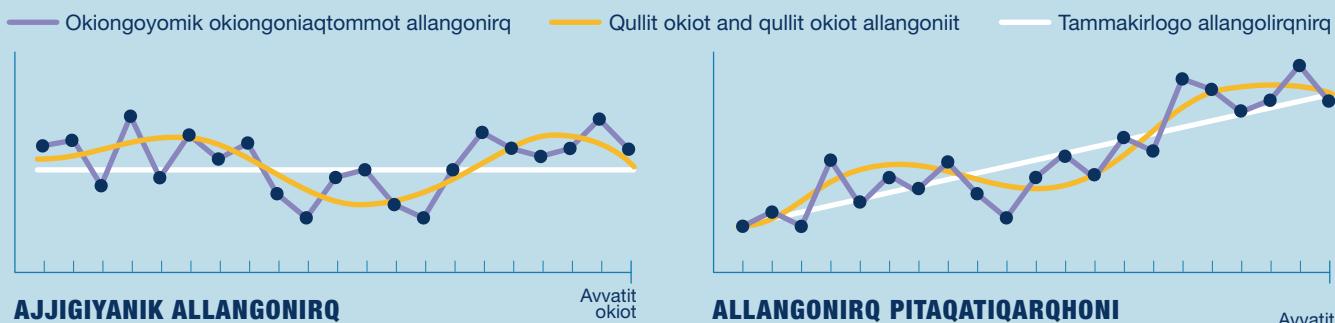
Illai atorqloaktot nayoktaoyot uummayonot attorqtaoqataqtot tammaat tapkonngat tariop uummayonginit holi ahingi uumayoit ajjigininginit allangoqatarqtot angiyonik okiot tammat. Holi illaolotik hommiiniangi holi anginingi ammarqni hikoqarqtommi, illo hikungi haattot holi immai hikiqangitot, onngiqatarqtaoyot arriggingitot uummyoit ajjigininginni ornniqattakkai oomaniararamik okiongotilogo (**Qirokot: Okioqtarqtommi Niriraoniangikamik Ongniqatarqtai, Makpirak 22**). Ajjiginingini tapkonani oomayoit ajjiginingi

ammihoningini holi aviktohimalotik arriqayaktot tapkonigat nayokpatangita.

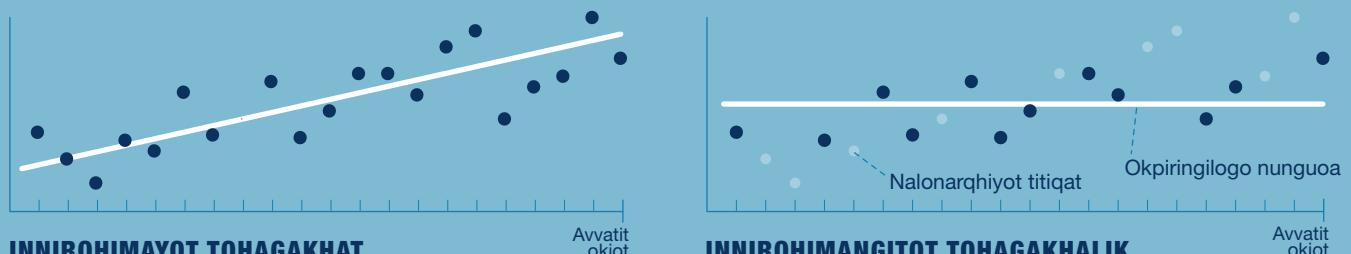
Qaoymayaonik illiqohiqarqtonnik allongoningi pihimayaogiaqarqtok oqaohiriniakhogo qanorininga tapkoat uumajunnartulimaat. Tohagakhait ammiliirqtot mikhanot tariop uumajunnartulimaangi tammani Kanataop Okioqtarqtungani, kihianik maliktaoliktot ongahiktomot attoklogo pittaqaloangitok. Pittaqaloangimat ongahiktommot attoktaoyokhannik titiqanik mihanot Kanataop Okioqtarqtungata immainot torarqtonnik, tohagakhak pihimayaoyomayok nalonaiktoklogit, tokiliorqlogit holi kamajutaoyokhak tavvaoyomi holi hivonirqmot attokniat tokihiyotit tapkoningat uumajunnartulimaanik allongoqatarqninginik qimmaktihimayot tohaktakhanik Kanatami mikhanot ahiita tariot (**Takologo 13**).

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Honamik Piqariaqarqpita Tokihinahoaklogo Allangonirq?

Honnaova allangonirq? Honnaova allangolirqnirq?

Qaoyihaktaonirqmot tohangakhat katihimayot pihimayaogiaqarqtot nalonairahoaklogo allangolirqnirq

Onngahiktomot qaoyihaktaonirq piyahimagialik nalonairahoaklogit and tokiliuqnirmot allangolirqtonnik illoani Okioktarqtop tariomi uumajunnartulimaanginik

Takologo 13: Nalonaiktaohimayok tohaktakhak ikauutiyok ehomaliorotigyaoyonot hoppotaohimayot Kanataop Okioktaqtunngata immaini elaqariaqarqtok aijigingitainik akongani okiot attoktut, holi illiqohikmik atturqtot holi allangopaliayot.

Haonivinia qinalogaop tarioq hinaani Brown's Harbour, Nunatsiaq.
Ajjiliorturq: Immarqmiataliriyryoat Kanata. Darcy McNicholl.

OKIOK AJJIONGITURQ

Okiongai 2014, tautuknaqtot ajjigiinginingi tapkonani oomayoit ajjigiingiliktoni illoani Oalionioq Tariongani. Holi ammirarqnihaoyot qomokhimayot tapkoat immarqmioitait piroqtot attaiqngitotnik qangitonni okioni, Okioktaqtup uugai ammirangitot naniyaoyot tariop immaita avikhimaniningini tammani uugait nayoromaqataqtaini. Qinalugat holi allaoyonik aviktohimalotik holi nunagiyaoyomi Ulukhaktokmi piyot ammiraqiranik okioni atoktarqhimayoni. Uumajunnartulimaat-mikhanot illihaktaoyouvinciit piyaogialiit tokihinahoaktogo allangohimaniningi tammatirkqlogo nayorqtaoyoni holi nirvioqatarqtonni.

Iqaluit mikiyot tammani Darnley Bay, Nunatsiaq.

Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyryoat Kanata. Darcy McNicholl.

Okioktaqtommi Ogniqtarqtai Niriraonianginikmot

Tahapna Oannaop Immaa, Pikialasorsuaq, (**Takologo 1**) pittaoyurq immarq Kanataop Okioktaqtommi Tariongani. Tonnigiqatarqtok attokloaktommik hikoqananni atoktaoqatarqhoni tingmiaknot holi ajjigiingitonik uumajunik ajjigiiktonnik tariop uumajunginik. Tahapna hikoqaraloakhonni angiyok hikoqanginia tahapna illitariyaohimaloni okionik ammihonik okionik ammihonik ammihonik holi uumaninginot-ikkayoktiniik, hilaop qanoriliokninga tammani ajjigiigiqatangitok okionot taimmainot. Nutaarq titiqait tokihititiyot katakpalianinik piyaoqatarqtonnik tammani tunngaviani nirvioqataqtonni. Appirijut tammna tahapkoat allangolirqtot illaoyokhaovot illiqohinginot tahapkoat hikoqangitonni, holoniit taotoknalirqtonni mallitaolirqtonni, taimailititaovalooniit hilaop allangonganot.

Tuugalit atturqtot tuugarqminnik nirilotik Tremblay Sound, Nunavut. Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyryoat Kanata. <https://youtu.be/OoTjLIN67Bw>.

Naniyaoyot: Ummajunnartulimaat Ajigiinginigi

Ajigiingitot allangoqataqtot:

- Oonarqninga holiloniit Oonnaininga:** Immait oonarqningi holi oonnaininga qanngani nattiata tahaphoma qittiani Oalinirqop immaani allangoqatainarqtok piginakhogo 1985. Ongahiktommot malitaoyot takotitiyot tahapna hommiinia Kanataop Okioktaqtommi Tarionga oonarqhivaliangiturq.
- Tariop Immaata Ingiranngi:** Immaop qaanga illoani Kanataop Immarqyoangani (Oaliniorp Angmalorqtommik ingirayot) holi angmalohoni inngirannga aipavalooanganot ingiraniatokhaoyorurq okiot tallimanit tikilogo qullit. Kihianik, qangihimayoni okioni 19nik (pigiarqhogo 2017), tahapna anmalorqtommik inngiranngi oblokhiot malikhogo. Taimailiyarangat allangotitiqataqtok avioqatarqtonnik holi mikiklivalialotik immarmiutat pirurtut attatiqanngittonnik pirurpalianiknginik tammani.
- Nayoktaovaktot:** Allangoqatarqtuugaloaq angiyomik tammani hiko apputiqarqtilogo okiot tammat, tahapna Oannaop Immaa (holi qaoyimayaoloni Pikialasorsuaq) ikayoktok ammirarqtonnik tariop tingmianginik holi tariop uumayonginik oayamilo holi okiongutilogo.
- Tariomi Uumayongit:** Angininga allangoqatarqtot tapkonani tariop uumayongini ammihoini holi qarimaraoloangito illoani Kanataop Okioktarqtonngani. Tavvaoyok, tapkoat arrviit kihimik qaorimaraorot ammilivaliarot ammihoningini.
- Okioktaqtummi nioviotikhhat uumajuit ajjigiinngit:** Piyaotilogit niviotoniaqhotik tapkoat Kalaalit nunaata qaliraliit iqalui holi Tahaliit holi Oanami kummaat ajigiingitonik ammihotiqarktot okiot tammainti, ammihoningilo holiqatanatik.
- Namminirqmot attokniat iqauit:** Inkhimayurq tohagakhak mikhanot ammihoningita maliktaolirqtokot takonogat Okioktarqtomi Tariomiutait iqaluit holi tahiit iqaluit tariokmiutarqpaloktot namminot atokniaqhogit iqalukhiotavaktot qaihimayot attaohirqmiiitonni tammangat Kangianigarqtot Kanataop Okiaktotanganit. Illai attaohirqmiiot ammihoningi katahimayot qakotikut. Qangihaarqtomili qarihaktaoyot tokihititiyot hongininginik holiloniit maliktot maliktaolirqtonni ammiralirton.

Ayoknaqataqtot kamalogit allangoqatarqtut:

- Qaoyinahoakhogo allangornirq** avvatiptinni holi tariop uumajunnartulimmat illoani Kanataop Okioktarqtongani ayonaktuk mikhanot angiyot ajjigingitot taimaiqatarqtot okiomit attaohikmit aipaanoit atturqtonnik holi okiok tavva atturqturq holi aipanganot. Titiqat illoakhaktaohimayot okionik 20ni piyahimagiaqarqtot nalonaitiarahoakhogo maliktaolirqtot holi attlurktaolotik allangoniahaktilogit titiraktaoyot taotologit. Takiyat qaritaoyakot illaini hotaqangimata holi atturqniit unghaknikhamot qaoyihaknikmot pihimagialliit tokihitigyaoyokhanot mihanot allangotot illuan Okioktarqtommi uumajunnartulimaat tamai.

QANIGIIKTOT ATTAHIMANINGI

Tahapna Kanataop Okioktarqtunnga tokihiyaoynangitot ahqangiloni attammat hilaryoaqmot. Kanatop tariongi attayot anginikhariyanot Okioktarqtup Tarionganot, holi immarqnot tammaongaqtarqtomot kangimiigarqtot holi kannanaaminganot tarionginit. Tariop hikoa illoani Kanataop Okioktarqtunngani nuuqatarqtohaoyok ongngahiktommot, tikihimalonni Okioktarqtop avikhimaninginit. Tahapna tokiqarqturq tapkoat aolatitiqatarqtot (illiqohik attokhogo) holi illiqohinginik allangotituyot (kinnatoinarqkonik-taimailititaoyot) aktohimaninga tahaphomigat Kanataop Okioktarqtonngata uumajunnartulimaanik, qaihimaqatarqhotik ahinginit tarionit holi ahinginit hilakyoami nunagiyaoyonni.

Tahapna Kangiata Tarionga immaa innirayok Kanatop Okioktarqtunnganot akyakhijatqarqtok timimot ihoaktonnik niqinik attaloni piropaliaronot niriviovaktonni. Tammna Kangiata immaa holi tahapna immarq immaa illaqarqturq oonarqnarqtoqarqtommiq taimaingihoni okionik avvatinik qangihimayoni, taimaininga oonarqnarqtomik tariot illaqarqtot Kanataop Okioktarqtunngani. Qaorihaqatarqlago immaait tikipaliayot holi annivaliayot illoan Kanataop Okioktarqtunngani attoktaogialik tokihimaniamat qanok tariop nayokpatangi allaovalianingi tokihinahoaklogo holi qanok tariot attanningi aktohimaniko atokhiniat namminikmot niriaykhat holi niviotikhat iqaluit

(Takologo 14).

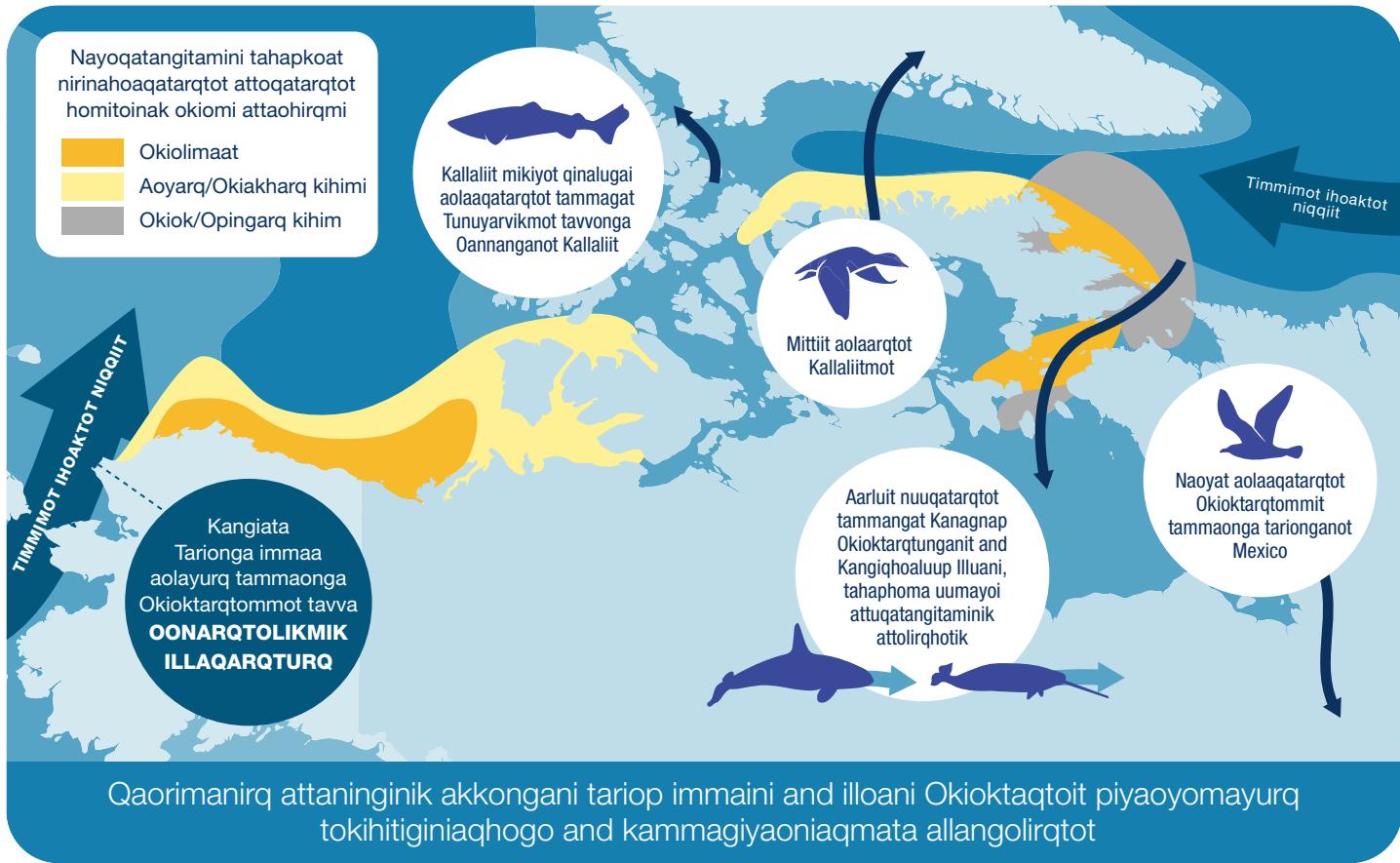
Homongaoqatarqningi ingirratilogit nalonaiktitiyok ongngahikmo attayot akongani tariot holi tokihitilioni

qanok nayokpatangini attoktaoyot qakotoinarrq okiomni attaohikmi (**Qirokot: Nayoktaoyomayot, Makpirak 27**). Qarihaohaaq tapkoat kalaaliit eqalussuaq qinalugai aolaayoknarqtot tammagat Tallurutiit immani tammaaniitok Qikiktaalok Qikiktangani tamaonga Toniganot kalaaliit. Nutaat havaktiqatiit holi tokihijutit tokiliit mikhanot uumayoit aolavigiqatarqtangi holi naniyaovaliayot aolaaqatarqtonnot tingmiat, tariop uumayongi holi iqaluit attomariqatarqtot Kanataop Okioktaqtunngata uumayonginit. Nuuqatarqnigi taotokhogit kalaaliit qaliraliit iqalui, atokloaktok nioviotaoniaqhotik piyaoqatarqtot, tavva illihaktaoyot, atokhogit iqaluit tamaangaqtonit Kangitoalok Immani aolaayot tavvonga holi Banks kanagnaqngani tavvonga kangianot tariop hinaanot tavvonga Icelholimot.

Kalaaliit Egalussuaq nalonaikitaqarqhotik tammani Scott Inlet, Nunavut. Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyiryoat Kanata. Kevin Hedges.

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Ummayot ajjiginingi and hilaoplo tariollu Aktoktaohimayot qanitonit attokhimayaoyot

Takologo 14: Nutaat qaoyimayaolirtot uqamajutiqarqtok holi nunagoakot attanoyonik akungani tariop immainik holi illuani tariop umayonginik illoani Kanataop Okioktarqtunngani. Tariop immai attaningi aktokhimaqatarqtot tariomiitot umayot nayoqatartanginik holi takottilotik Kanatami Okioktarqtonngi nayurtaoyot ammihot nuuqatarqtonnot umayonot umayoit ajjiqinngitnot.

Tariop umayoi ingiraningu aktoktaoyoknarqtot tariop hikoanit. Inuit qaoyimayai titirakhimayot pliongtonik attoktaolirktonik tariop umayonginik onngigahoaktaminot tikilairqhimayonik akuungani illua (**Haniani: Tammarqtot Attaningu, Makpirak 26**). Ajjigilingihogo, tahapna immaqarqningata ongahikhamot attolirqninga illoan Kanataop Okioktarqtonngani tahapkoat nutaat holi anginirhanik attajutiqanialirhoni. Taotongoarlogo, arloit kanganamongaqaatalirolik ammiraqiyaolotik – ammihraqiryaooyt Kanginghoalop Illuani. Ammihot takoyaqatarqningi arloit illoani Kanataop Okioktarqtungani allangotitiqatarqtok qanoriliorningu ahigiyanginik qinalogait holi ahingi qinalogait qiimaahimaqatarqtot ikhigilogit arloit (**Qirokot: Namiivigiqatarqtangi Angilirninga, Makpirak 26**). Tokihinahoaklogo tahapkoat attalirqtot holiloniit attainiarqtot allangoniarq holiloniit allangongilotik attorninga attorloaqturq kamanirmot iqaluknik holi tariop umayungita ammihoninginik (Immanna. tahiit

tariungi – tariomoningu attaningu takonongat Okioktaqtop tariomiutangini).

Tammarqtot Attanangi

Attayotaonirq atturialik tahapkoat toqonangimata ammihot tariomiiot uumayoit ajjigiinningit illoani Kanataop Okioqtatqungani. Tamakninga attahimaqatigiiktot pitaongitomik attoktitiyoknarqtok inuknot holi ammihonot attoktonnot. Tammna oqaohiniak illihaiyotaoloni tahapkoat qinalogait immaop illuanit anniyoknangitot hikoqarqninganot nayoktamminiitkamik hikulirqtilogo. Qarimaraongitok tahapkoat qinalogait ayoliqatarqtot immaop illuani, hihiannik okiroyoni 2008 holi 2015, marrookni hikuqangitomi ammihot qinalugait ayorqtihimayot tuugaliknot anniyoknanginamik toqoyot tammani Taahiyorqmi attaotimiiton. Holi nunaqarqtot okaalaktot tapkoataok toqoyot qinalogait holi arloit anninik ayoliramik.

HOMONGAOQATANINGITA ONGAHIKNIA

Okiioni qangihaaqtonni, uumayoit ajjigiinningit takoyaqatangitoviniit Kanataop Okioktarqtungani tariop uumayunnartulimaangini tavva takoyaqatalirqtot – katihimalirhotik Okioktaktop uumayoit ajjigiinninginik niriqatarqhotik holi nayurqtaoyonik. Tapkoat kangianigarqtot tariomiotat iqaluit, arloit holi nattiat Kalaaliitmiotat nutaangungitot Okioktarqtommi, ammihoningi holi hommiitoningi ammilivaliayot. Nunagiyaoyoni-attoktaoyot taotohogit holi qaoyihakloakhogit ikkayurqturq tukihinahoakhogit tapkoat attoktaoningi tahapkoat homongaqtaningi ongahiknia ahiini tariop uumayongini holi tariokmiotat iqaluit uumayoit ajjigiinningini.

Phantom DJI4 drone aijinga 6 qinalugait tammani Isuittuq, Nunavut. Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyiryoat Kanata

OKIOKTARQTOMMI NAYOKTAOYOMAYOT

Malikhogo nuuqatarqningi illikuutot tariop uomayoit ajjigiinningit takotitiyok uungahikninga aolaavigiqatarqtai holi taotoknarqhon qanok attaotimiqatarqningi tariop hikoani ahinginot uomayoit ajjigiinninginik. Maliknimot takonahoahogit tohagakhak mikhaanot iqaluit, tariop uummyongi holi tingmiat tonnigiyotaoyok nutaarrnik takoniop mikhaanot qanok Kanataop Okioktarqtumi aolaqartarqtot attoktaolotik katitaohimayot mihaanot attayot kanigiekhotik. Tahapna tohagakhak nalonairahoaqhon tapkonigat Okioktarqtomi Nayoktaoyomayoni – homminingi atturtaonginarqtot holi amihoihogo takanagat uomayoit ajjigiinninginit. Tahapkoat attokloaktot illui hanginirqmot tuniqartarqnirkmot illuani Okioktarqtop tariopmi nirivioqatarqtonni holi nalonairotaoloni hommit hanginiop hommingaqatarqninga holiloniit ahivaktitaoqatarqtok tammangat Kanataop Okioktarqtungata immaini.

Kanataop Okioktarqtu aoyaktommi, hilaryurqmi ajjiliortaoyok. Ajjiliorturq: NASA.

Naniyaoyot: Qanigiiktot Attahimaningi

Illipalialogit uumayoit ajjigiinngit attahimaningit:

- Nutaat attahimaniit naniyaoyot:
  - Tapkoat angirarqningi Kalaaliit eqalussuaq qinalogai tavyonga kananaamit holi kangianot Kalaaliitmi
  - Kalaaliit qaliraliit iqalui nuuqatarqningi immait itkanginianot immarqmik okiakhami
  - Illikohimayot iqaluit tariokmiutarqpaloktot aulaarpalirqtot ungahiknirqmot tariop ittiningani Oaliniop Tariongani auyaotilogot tahapna qaoyimayaongitovinirq. Tariop ittininganiittonnarqtot.
- Qarimanirq tapkonigat tariop iqaluita nuuqatarqninginik tohaktitnirmik kammanimot attuktaonikot mikhanot piyaoyot uumayoit ajjigiiktot. Takonguarlogu, Kalaaliit qaliraliit iqalui, aopalaqaqtot iqaluit) holi atuttiarnirmot atturnirqmot mikhanot qakotikut kihianik takoyaqatarqtot uumayoit ajjigiinngit holi ammiholoitot ammihoningini (takongoaklogo, Iqaluit kinnaqaqurqtot Qikiqtaaluup ikingani). Ajjigingitahingi ahingi uumayoit ajjigiinngit, tahapna nuuqatarqningita qanoritonnik tapkonani tariop iqaluini tahamani Kanataop Okioktarqtungani aktaoktaohimangitot tariop hikoanit. Atokpalokta, nuuqataningi kiohmaqatarqtot immaop oonarqninga holilonnit oonaininga holi aviktohimaningita ahii uumayoit ajjigiinngit.

Allangopaliayot attaqatigiiktonni:

- **Kangiani Tariongata attaqataoninga:** Kangiani Tarionga aulayurq tammaonga Okioktarqtoani tammaona Alaahika Immanga ootitaknaktommik attolirturq, tokihititiloni attaqatiyoyokot illiqohiringitaminik attoknirq akongani tariot.
- **Nayurqtaoyoni attaqatiini:** Nalonaikotaliit illihaktohimayot ammihonot tammaninginangitonnot tariomi uumayonik niriqatarqtonni niyaoyot ajjigingitonik uumajunnartulimaani nayoktaoyomayoni aoyaotilogos – okiakhaami atongihotik okiok-opingarq. Tohagakhat takotitiyot attayoningi illuani nayurqtaoyoni iqayoronorqtot attutiarqnikhampik atturqtaoyomayonik.
- **Arloit Nayokatartangi angiklivalianinga:** Hikuqatiangitaonianot taotokalirturq ammiralirninginik arloit tammani kangnanangani Okioktarqtup holi Kangihoaluup Illuani, tammani nirlinahoqatarqtot holi ahingi uumanyot illiqohiringitaminnik atolirhotik (tapkonigat: arrviit, tuugaaliit, qinalugait, nattit).
- **Nunagiayonot attahimaningi:** Attahimaningi tariop hikuanot aqurnarutaoqatarqtot anngotikhanik pinahoarqponi holi ahingi nunami tatoktaoninginot tammaini tariop hinaani nunaqarqtonni Okioktaqtummi nungiyaoyoni. Tahapna holi illaqarqponi kiinaoyaliorotigilogo iqalukhionirq tapkonigat Kalaaliit illuani Tunujjarvikmi. Allangolirninga tammaonga tariop hikoanot tavva kapianalirqturq aulaakhimatiarqnirmot, niqiqananimot holi akkiqarqloaknirmot tapkonogat hivoliolotik nunaqarqtonnot.
- **Kanatami holi hilaryoami attatakhimaniit:** Onngahitommot atturqtuq hikoqangitoknik opinngaami, okiahaami taimaininganot tahapkoat ammiliyot tariomi aulaqatarqtot illuani Kanataop Okioktarqtummi — pilluakhogo tahapkoat okioktarqtommik takoyomayot uummiaryoakut angiyoni holi quviahokhinarqhotik uumiartoqatarqtot. Ammihoitoningi attoqatainarqhogo holi ongahiqiyamot immarq attoktaoyoknalirmat tavvaoyok nipiqaloalirqponi tahamani tariomiitot illiquhingi akturqtaohimaloni holitoinarq illaini.

Arlok tammani Tassiujaq, Nunavut.
Ajjilirturq: Maha Ghazal.

KAMMAQATIQARQHOTIK KAMAYANGI

Hinaaniittot immait tammani Kanataop Okioktarqtungani akhoronaotaoyok tapkonogat hivoliolotik nunaqarqtonnot illiquihinot innuhiop mikhanot holi illitqohiknot. Kanataop Okioktarqtungani nunagiyaoyot attommaritai tahapkoat hinaii immat holi qanitot immai attoqatarqtai naminiminot niqirqhanik holi kiinaoyaliorotigiyoknarchogit. Hapojaohimayot iqaluit holi tariop uumayongi attaotimiittot, holi tapkoat nayurqtaoyonik tapkonanik ikkayoktot, tahapna attoktaoyok attokhogo tammna nunataarotaoyut angirotaa illuani illaqarkturq kammaqartigiiknirmik katimayiqarlutik takonogat kamalogit iqalungnut holi angohikhano. Kammaqartigiiknirk aolaningi ajjigingitot tapkonani hitamani Inuit nunataarotit illoan Kanataop (Inuvialuit, Nunavut, Nunavik holi Nunatsiavut nunataaroting), attotimiilotik qaoyimayaoyot Inuit Nunangat (**Takologo 2**). Tammakinik attoklogik Inuit holi qaoyihaktiryuat qaoyimayangi attorloaktok oqamajutigiyaoilogo allangolirninga illuani Kanataop Okioktarqtungata tariop hinaani uumayunnartulimaat (**Qirokot: Qaoyimayat Attaotingurlogik, Makpirak 30**).

Illuani kangiani Kanataop Okioktarqtungani, tahapna tariop hinaani anorimot holi hikomot nongopaliayaoyurq holi aoktokninga holi nunami nunangani (Uummarmiut) illuani onikititiqatarqtok ihikvikhaop mikhanot tammaonga tariop hinaanot tammakinot iqaluknot holi nunaqarqtotnot (**Takologo 15**). Okioni qagiktoni 20 holi 30, nungupalianingata hokaloni nungupaliayot ammihoni illuani Oalinio Tariongata tariop hinaani.

Allangopaliayot tariop hinaii ikkayoqatarqtot ammihonik ajjigingitonnik iqaluknik. Tokihimalogit aolaninga akongani tahiit immai, tariot hinia tariop immaa holi **anadromous** (iqaluit ingiraqatarqtot tahiknilotik okiom holi tariomongaolotik aoyaotilogo) uumayoit ajjigiinningit atturqloaktot hapojihimanahoaklogit holi kammannirmot namminirmot attokniat uumayoit ajjigiinningit. Kihianik, qaoyimanarnirq atoktaogialik mikhanot pirurpalianingi holi nayurqtaoyonik attuqatarqtai okiomit aipaanot tavvonga.

Tohagakhat katitaoyot tapkonangat tavva atoktaoyot holi qangihimayomi nungagiyaoyoni anngonahoaqatarqtonnit ikayurloaktot tukihinikot tapkonanik tariop hinaani iqaluit qanoriliorotingiqatarqtanginik holi iqaluktaoqatarqtot ammihoninginot. Nunagiyaoyoni – attoktaoyot holi nunagiyaoyoni – aolayot aulatitaoyot, holilo katitaohimayot Inuit qaoyimayai, tonnihiyot nutaarrqnik holi hivonirqmi

attoktaoyot tohagakhat mikhaanot tariot hinaiini. Inuit qaoyimayai oqarqhimayot tapkoat ammiholirningita taotoknarqnigni tamakonigat uumayoit ajjigiinningit (iqaluit mikkiyot holi arloit), allaoqatarqninga hinaani tariop hikoit qanoriningini holi allangoqatarqtot maliktangi aoyat, opinggaat, okiakhat holi okiot ajjiongitonik maliliirtangi tapkoat uumayoit ajjigiinningit taimaitok okioni atturqtaarqtuni (**Qirokot: Nunagiyaoyoni Qaoyihaktaonik, Makpirak 30**). Nunaminiittot iqalukhioqatarqtot, oqaohiyok kangiami Okioktarqtummi, qaoyihaktot ammilininginik takoqatatot kangiamingartot tariormiotaat, tavva qaoyimayaongitok tammani hovalioronaromik holi ammilivalialotik tahapna oannaangaani nayolirtamiini.

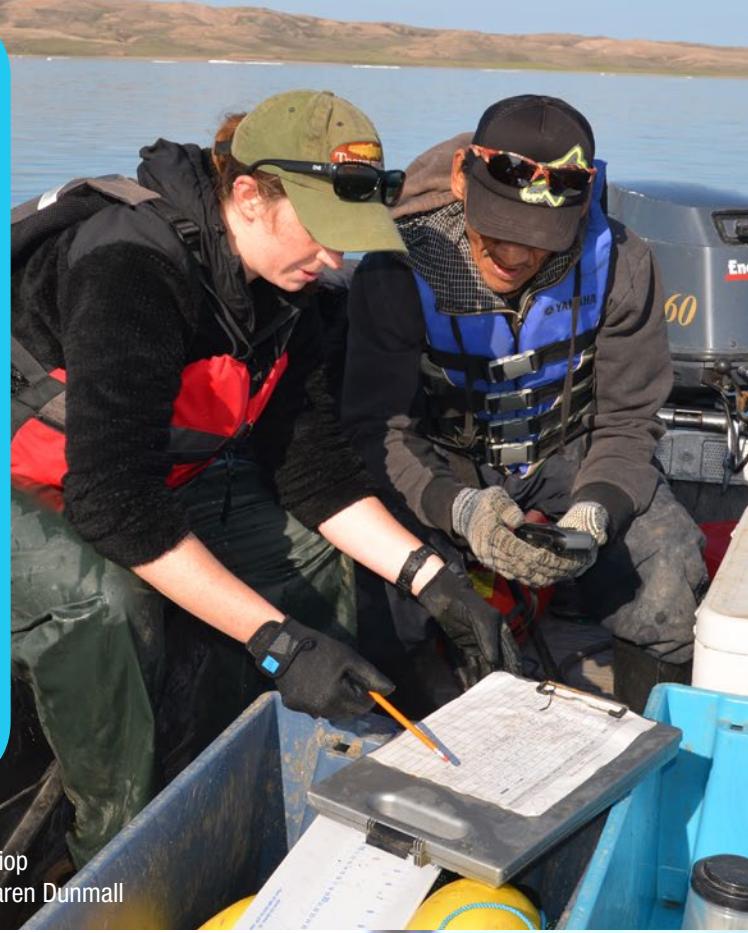

Tariop hinaa tammani Argo Bay, Nunatsiaq.
Ajjiliorturq: Immarqmiutaliriyiryoat Kanata, Darcy McNicholl.

NUNAGIYAUYONI QAQYIHAKTOT

Nunagiyaoyoni – aolatitaoyot holi nungiyaoyoni – kammayaoyot aulayot tamaangani Kanataop Okioktarqtungai, katitilotik tohagakhanik holi qaoyihaktaonianik tammai atokhogit uumayoit ajigiinngit, illaqarqhotik qinalugaknik, nattiknik, kangiamingatot tariomiotat iqaluit, holi tariokmiotat iqaluit. Tohagakhat titirarqtaoqatarqtot katitaoyot illagiyaoloni illiqohikot iqaluhioknikot, angonahoaknik holi aulaanirq attoktaoyot. Oomayot piyaoyot toharotit tapkonogat uumayot attaotimiitot qaoyihaktaoningi holi tokihitilitotk piyaoqatarqtot qanok piyaoninginik attoromayainik nunaqarqtot. Inuit qaoyimayangi tapkonagat Inuvik, Tuktoyaktuk holi Paulatuk attorotinik illuahitivalirtai qaoyihaninanot anniarqtailinikmot tammani Tarium Niryutait Tariomi Haptaohimayot Illuani.

Nunagiyaoyoni-kammayaoyok qaoyihaktot tammani Anguniaqvia niqiqyuam Tariop Hapojyaohimayot illuani (ANMPA). Ajjiliorturq: Immarqmiataliriyiryoat Kanata, Karen Dunmall

QAQYIMAYAT ATTAOTIMIITOT

Tahapkoat piyaoyoknarningi holi aturqninga takoat Inuit holi qayihaktiyoat qarimayangi attoktaogialik mikhanot kammanirmot ihommaluknikot illuani Kanataop Okioktarqtuan. Tamanni Inuvialuit Nunataarotiata Illuani, tahapkoat tohagakhat piyaochimayaoyok ihomaaluknirmot mikhanot takonahoaklogit qinalogait tammani Oaliniop Tarionga holi iqaluhiurningi tamaani nutarqmi Tuktoyaktup aqotinganot. Katihimalotik pivlianirq tapkonigat qaoyimayaoyonik taimanna honatoinaknik Inuit holi qaoyihaktiyoat qaoyimaniaqtai angiiklivalianiakmat pihimayaoyomayok ikayotioloni ihomalirotaoyonik tapkonagat qaoyimayat attaotimiitot katimayinginot.

Panirqhiktot qinalugat oqhoanik holi mammianik tariop hinaani tammani Anguniaqvia niqiqyuam Tariop Hapojyaohimayot (ANMPA). Ajjiliorturq: Immarqmiataliriyiryoat Kanata. Darcy McNicholl.

Tahapna Kanataop Okioktarqturq: Nunagiyaoyot Tohatitaonirq Hinaani Uumajunnartulimaat

**Inuit qaoymayangi atturloaktot
uumayotnik nalonairahoakhotik
qaoyihahotik uumayoit
ajjigiinninginik**

Uqsuup qanorinigna tokihitioyoi takonogat anniarqtailinginik qinalogakni tammani Tarium Niryutait Tarot Haporihimayaoyot illuani

**Nunagiyaoyoni-attoktaoyot and
nunagiyaoyoni-aolatitaoyot
qaoyihaknik aolayot
tunnihihimayot tohaktakhanik
mikhanot uumajuit
ajjigiinninginik and
nayurqtanginik**

**Qaoymayaoyot tammaintot
attoktaokarlogit**

Qaritaoyakot and qaritaoyakot attoktaovaktot tunnihiqatarqtot tohaktakhanik akkongani qaoyihaktiyoat and Hivoliolotik Nunaqarqtoit qarimaranginik pihimayot.

- Tariokmiutat iqaluit attaohikmiit qanolikhani
- Tariokmiutat iqaluit kanganarmingarqot
- Iqaluit and tariorp uumayongi nalonaikotilirqhimayot

- Immaop qanorininga oonarqtok/niklinarqtok, hikuup ivrroninga
- Hilami/hunani amia mikiyurq ahivaktaoloni nalonairqturqtaoninga. Qaorigatarqtot aongagot hommingarqut.
- Qaoyihaknirq tuqohaiqatarqtonnik uumayoit ajjigiinninginik

- Qinalogait anniaktailiningi and piyaqatarqningi
- Qinalogait and arloit takoyaoningi
- Qinalogait pihimayotingi

Takologo 15: Tammani tammani Kanataop Okioktarqtungani, nunagiyaoyoni aolayot katitiqatarqtot tohaktakhanik piyahimagialiknik kamanianot iqualuknik holi tariorp ummayunginik, holi tapkoat nayurqtaoyot takonogat.

Naniyaoyot: Kammaqatiqarqhotik Kammayai

- **Tariot hinai:** Qiqiyot nunait aoktilirtilogit holi hilaop holi tariorp qanoriningi (hilaop oonaininga holi oonarqninga, tarhininga, hilalokninga) allaongopata, tariorp hinai tavnani kangiani Kanataop Okioktarqtuan katalirtot holi hinaa nungulirhotik hokayomik. Tariorp hinaita allangolirningi aktohimayot aolaaninginik holi tariorp iqaluit nayurqtangi holi ammoqatarqhotik nunamiingatonnik timmimot ihaukonnik niqinik taimana hanginirotinik piviyokhaovok takonongat tariorp nirvioqatarqtonni.
- **Iqaluknik qaoyihaknirq:** Nutaat tohaktakhat taotknalirqtot tapkonagat nunagiyaoyonit-attoktaoyokhak qaoyihakhogit tapkonigat tariorp immata hinaata qanngani nuuqatarqninginik holi avviktokhimaningita tapkoat tariormiotat okiomti tahikmiiqatarqtot holi aoyami tariorqmiqatarqtot holi tariorp hinaani iqaluit. Nunaqarqtoit holi qaoyihaktot ammiholirninginik kananamingartot tariormiotat oannangata nogoaniitot nayurqtaminit tammagat Kanataop Okioktarqtuanit.
- **Hilaop/tariorp Qanorininganik qaoyihaknirq:** Nunaqarqtonnit-atoktaoyok mihanot qaoyihaknirq hivoliangani taotktuugaluaq illiqotaoyonot aqonarotaoyogaloak tapkonagat uumayoit ajjigiinningit, tariormiutat iqaluit holi qinalogait. Tamanna qaoyihaknirq holi aulatitaoyurq holi tavvaoyok aulayot takikligiaktaoyot illaliotilogit hilaop holi tariorp qanorininginik taotgotinik, tapkonigat immaop hommininga onarqninga holi nirklinarqninga, tariorqarqninga, holi hikuup ibjuninga.
- **Qaoiyotat qaoyiharnirq attoriaqarqninga:** Inuit qaoyimayai tikoartot qanurq qinalugait anniakhimanginingi holi qanorininga attoktaoyok illagiyaolponni qaoyihaknirqmot aulatitaoyoni hivolioloni Kanataop Okioktarqtungani tariorp hapojaohimayot illua, tanna Tarium Niryutait Tariorp Hapojaohimayot illua.

QANORININGA KANATAOP OKIOKTARQTUNGANI TARIONGANI UUMAYUNNARTULIMAAT

Qaoyimanirq taakonigat tariop uumayunnartulimaat illuani Kanataop Okioktarqtungani aglivaliayurq, kihianik tohaktaonginarqtonnik tahagakhniitoqarqturq illainot hotaqangiturq. Qaoyiharqtaoloakhimayot holi Inuit qaoyimayanginik piyaoyomayurq tokihivaalirahoaknirmot okiomit aipaanot okiomot aijiginginingi holi allagoqatarqnini tavvongaoniaktomi. Takoyaoniarahogiyao yok tammakmi Okioktarqtomi tariop uumayunnartulimaat holi aktoktaoqataniaqtaoyot tahapkonait tariop-hiku allangoniginit and allangolipaliayonit. Tammat taotoklogo atoknirq attoriaqarqturq mikhanot tariok qaoyihaktaotilogo pihimayaogialik nalonaiktaoniakmat holi aqaohioniaqmata allangopaliayot, iqayorotaoloni kamayaoninginot tariop uumajunnartulimaat illuani Kanataop Okioktarqtungani.

